

ANITKABİR

DERGİSİ

YIL 17 • Sayı: 66

TEMMUZ 2017

**"Sizler, yeni Türkiye'nin genç evlâtları,
yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz.
Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler,
asla ve asla yorulmazlar."**

Mustafa Kemal ATATÜRK

Kaynak: (Cumhuriyet Gazetesi, 01.04.1937)

"Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz!"

Mustafa Kemal ATATÜRK

1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

ANITKABİR DERGİSİ
YIL: 17 SAYI: 66 - TEMMUZ 2017

Atatürkçü dünya görüşünü yaymak ve
Anıtkabir'i tanıtmak amacıyla üç ayda bir yayımlanır.

ANITKABİR DERNEĞİ Adına İmtiyaz sahibi
E. Tuğgeneral Şadi ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER

Yayın Kurulu
E. Tuğg. Şadi ÖNER
Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI
Prof. Dr. Birsan GÖKÇE
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE
E. Tuğg. M. Tefvik BEDÜK
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER
Dr. Gül ULUĞTEKİN
Güneş MÜFTÜOĞLU
Sevim BAKIR

Dergiyi Yayına Hazırlayan
Mustafa DOĞAN

Yönetim Yeri
Turgut Reis Caddesi
Arzu Apt. No: 3/5
Tandoğan / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 16 58
Faks: 0 (312) 222 72 06
e-posta: anitder@ttmail.com

Anıtkabir Komutanlığı
0 (312) 231 18 61
0 (312) 231 52 80

Dergide yayımlanan yazılar, yazarların düşünceleridir.
Gönderilen yazılar, basılsın veya basılmasın iade edilmez.
Anıtkabir derneği veya Anıtkabir Komutanlığı sorumlu tutulamaz.
Yazılar için telif hakkı ödenmez.
Dergimiz Basın Ahlak Yasalarına uymayı taahhüt eder.

Yıllık Abonelik Bedeli 8 TL.
Yayın Türü: Süreli-Yayın
Basım Tarihi / Yeri: TEMMUZ 2017 / ANKARA

Yapım:
Yorum Matbaacılık
Başkent Organize Sanayi Bölgesi
Recep Tayyip Erdoğan Bulvarı No: 12
Malıköy Sincan 06909 Ankara / Türkiye
t: 0 312 395 21 12 • f: 0 312 394 11 09
info@yorummatbaa.com
www.yorummatbaa.com

Değerli Okurlar,

Dergimizin bu sayısında, daha önceki sayılarımızda olduğu gibi Anıtkabir'i ziyaret eden Türk ve yabancı resmi heyetlerle, devlet adamlarının Anıtkabir Özel Defteri'ne yazmış oldukları izlenimleri, önemli gün ve olaylar ile güncel konular kapsamında değerli akademisyenler tarafından kaleme alınmış, 30 Ağustos Zaferi ve Amasya Kararları ile ilgili makaleleri, genç bakış bölümünde gençlerimizin düşüncelerinin yer aldığı yazılar ile yarının büyükleri çocuklarımızın Atatürk ve Anıtkabir hakkındaki duygularını, ayrıca geçmişten seçmeler bölümünde değerli Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY'ın, "Geçmişten Bugüne Türk Gençliği" adlı makalesi ile ziyaretçilerimizin duygusal fotoğraflarını sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Nisan, Mayıs ve Haziran aylarını kapsayan bu dönem içerisinde, Anıtkabir yurdun her tarafından ziyaretçi akınına uğramış ve özellikle okullarından mezun olan her yaştan gençlerimiz mezuniyet belgeleri ile Anıtkabir'e gelerek hem mutluluklarını Atatürk'le paylaşmışlar, hem de bugünü borçlu oldukları Atatürk'e şükranlarını sunmuşlardır.

Sevgili Okurlar,

2016- 2017 eğitim ve öğretim yılı başında, Kara Harp Okulu 1987 Mezunları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile ortak başlatılan, Ankara merkez ve ilçelerinden, Anıtkabir'i görmeyen öğrenciler için düzenlenen Anıtkabir gezileri kapsamında 14 okuldan, 579 öğrencinin, Atatürk ve Anıtkabir ile buluşmaları sağlanmış, Atatürk ve Cumhuriyet tarihimizin simgesi haline gelmiş olan mekânlar gezdirilmiş, bu etkinlik ile Atatürk ve Cumhuriyet sevgisinin ve bilincinin gelişmesine önemli katkı sağlandığı kanısına varılmıştır.

Bu kapsamda öncelikle katkıları ve özverili çalışmalarından dolayı Kara Harp Okulu 1987 Mezunları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yönetim Kurulu üyeleri ile tüm dernek üyeleri-ne şükranlarımızı sunuyoruz. Bu ortak çalışmamızın gelecekte yıllarda da devam edeceğini ümit ediyoruz.

Değerli Okurlar,

Her türlü Etkinliğimizin ve dergimizin başarısında en önemli pay şüphesiz sizlerin katkı ve katılımınız olacaktır. Hepinize sağlıklı, mutlu ve huzurlu günler diliyor, saygılar sunuyorum.

Şadi ÖNER
Anıtkabir Derneği Başkanı

İÇİNDEKİLER

2 Anıtkabir'i Ziyaret Eden
Resmi Heyetler

14 95. Yılında 30 Ağustos Zaferi ve
Dünyadaki Yankıları,
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE

19 Amasya Kararlarını Okumak,
Volkan SORAN

23 Sizi Birer kıvılcım Olarak
Gönderiyoruz. Gür Alevler Olarak
Dönmelisiniz, Öğt. Bnb. Kasım TEKE

26 Atatürk ve Halkçılık, Özen TOPÇU

31 Milli İradeye Sopa Darbesi,
1912 Sopalı Seçimleri, Barış ATAGÜN

34 Geçmişten Bugüne Türk Gençliği,
Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY

38 Atatürk ve Çocuk

39 Etkinlikler

45 Objektife Takılanlar

50 Mutluluklarını
Atatürk ile Paylaşanlar

56 Anıtkabir Dergisi'nde
Yayımlanacak Yazılarla İlgili Esaslar

ANITKABİR DERGİSİ ABONELİĞİ

Anıtkabir Dergisine abone olmak isteyenlerin; yıllık (4 sayı için) 8 TL'lik abone ücretini aşağıdaki hesap numaralarından birine yatırmaları ve telefon numaraları dâhil adreslerini tarafımıza bildirmeleri gerekmektedir.

Tel: 0 (312) 213 16 58

E-posta: anitder@ttmail.com; bilgi@anitkabir.com

ANITKABİR DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ

POSTA ÇEKİ HESAP NO: 604 61 34

TÜRKİYE İŞ BANKASI BEŞEVLER IBAN NO: TR05 0006 4000 0014 2190 9090 90

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

03.04.2017

ULUSLARARASI GENÇ DİPLOMATLAR EĞİTİMİNE KATILANLARDAN OLUŞAN HEYET

05.04.2017

AVUKATLAR GÜNÜ NEDENİYLE
ANKARA BAROSU VE AVUKATLARDAN OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

05.04.2017

EMEKLİ SUBAYLAR DERNEĞİNİN KURULUŞ YILDÖNÜMÜ NEDENİYLE OLUŞAN HEYET

06.04.2017

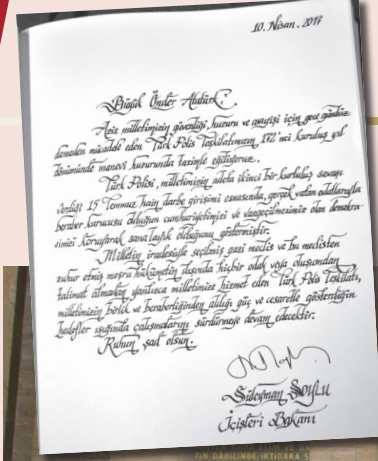
ASKERİ YARGITAY BAŞKANI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

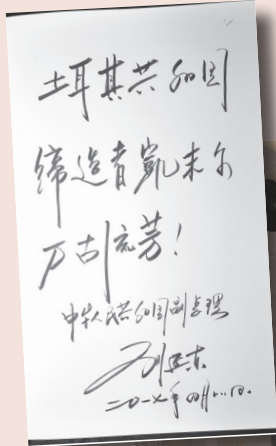
10.04.2017

POLİS TEŞKİLATININ 172. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ NEDENİYLE İÇİŞLERİ BAKANI VE OLUŞAN HEYET

18.04.2017

ÇİN HALK CUMHURİYETİ BAŞBAKAN YARDIMCISI LİU YANDONG VE BERABERİNDEKİ HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

19.04.2017

DOMİNİK CUMHURİYETİ DİŞİLİŞKİLER BAKANI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Abre 19, 2017

Para el Gobierno dominicano y para su
Consejo, Miguel Vargas, es un gran
honor visitar el monumento a la
memoria de uno de los más grandes
líderes de la humanidad y Padre
de la democracia moderna, y de la
gran nación de Turquía, como
ejemplo de la humanidad,
Mustafa Kemal Atatürk.

Miguel Vargas
Ministro de Relaciones
Exteriores de la República
Dominicana

21.04.2017

GENELKURMAY BAŞKANLIĞININ MİSAFİRİ TÜMA. JOHN MARTİN VE OLUŞAN HEYET

On behalf of the New Zealand Defence Force I am honoured to be
with our friends from Turkey to honour
those who died - also we are
inspired by Mustafa Ataturk's words of
courage, leadership and conviction.
Kısa Kaba Turkey

John Martin
New Zealand
Chief of Defence
New Zealand

Yeni Zelanda savunma kuvveti
adına, savaşta hayatını kaybedenleri
onurlandırmak için, Türkiyeli bir
arkadaşımla birlikte olduğum için
gururluyum. Atatürk'ün sözlerinden
liderliğinden ve tesellisinden oldukça
etkilendik.

TÜMMAMİRAL DENİZ KUVVETLERİ
KOMUTANI YENİ ZELANDA

23.04.2017

23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI NEDENİYLE
MİLLÎ EĞİTİM BAKANI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Azize Atatürk,
Türkiye Büyük Millet Meclisinin 97. Kurulunda
yürürlüğe konulan ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik
ve Çocuk Bayramını kutlayan kararname ile
birlikte hazırlanmıştır.
Eğitimin, çocukların sporlarının ve diğer etkinliklerinin
düzenlenmesi, gelişmelerin izlenmesi, milli ve manevi
değerlerin öğretimi, ailelerin eğitimi, çocukların
eğitimi ve diğer amaçlarla hazırlanmıştır. Bu kararname
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın
düzenlenmesi için bir temel olarak kabul edilmelidir.
Bu kararnameyi hazırlayan ve yürürlüğe koyan
Meclis üyeleri bu kararnameyi kabul etmişlerdir.
Ülkemizin milli egemenliğinin ve hürriyetinin
temelini oluşturan ve 23 Nisan Ulusal
Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı temel ettiği bir
karardır. Milli Eğitim Bakanlığı
konusunda şimdiki.

İsmet Yılmaz
Millî Eğitim Bakanı

24.04.2017

ANAYASA MAHKEMESİNİN 55'İNCİ KURULUŞ YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA OLUŞAN HEYET

24/04/2017
Büyük Atatürk,
Anayasa Mahkemesinin kuruluşunun
55. yılı nedeniyle sizlerin ve
raporlerinizle birlikte hazırlanmıştır.
Anayasa Mahkemesi, Türkiye'nin
Cumhurbaşkanı Anayasa'nın temel
değerleri ile Türkiye'nin
devam etmektedir.
Anayasa Mahkemesi olarak, Anayasa'nın
her bir maddesini korumak ve
devletimizin her bir maddesini
korumak için çalışmaktayız.
Rahatlıkla çalışın.

Zeki Akar
Anayasa Mahkemesi
Başkanı

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

26.04.2017

SOMALİ CUMHURBAŞKANI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

03.05.2017

PAKİSTAN MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ HEYETİ

06.05.2017

OYAK 57'İNCİ OLAĞAN GENEL KURUL ÜYELERİNDEN OLUŞAN HEYET

10.05.2017

DANIŞTAYIN 149. KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE
DANIŞTAY BAŞKANI VE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

10.05.2017

SİERRA LEONE DEVLET BAŞKANI SN. ERNEST BAI KOROMA VE BERABERİNDEKİ HEYET

Only the greatest of leaders can build a nation and give its people a sense of hope. Mustafa Kemal Atatürk was one of the very few leaders that walked this Earth.

Ernest Bai Koroma
President
Sierra Leone.

11.05.2017

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ MİSAFİRİ
ESTONYA ÜLKE BAŞSAVCISI VE OLUŞAN HEYET

3 MAY 2017
Major General Gulam Qamar,
NDU Pakistan.
Paid homage to the great leader
along with NDU delegation EST-2017.
Long live Pak-Turkey Brotherhood.
Luzumshaw

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

13.05.2017

KARA HARP OKULU 1986 YILI MEZUNLARINDAN OLUŞAN HEYET

17.05.2017

TSK MEHMETÇİK VAKFININ 35.KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

19.05.2017

ATATÜRK'Ü ANMA GENÇLİK VE SPOR BAYRAMI NEDENİYLE

GENÇLİK VE SPOR BAKANI İLE BERABERİNDEKİLERDEN OLUŞAN HEYET

20.05.2017

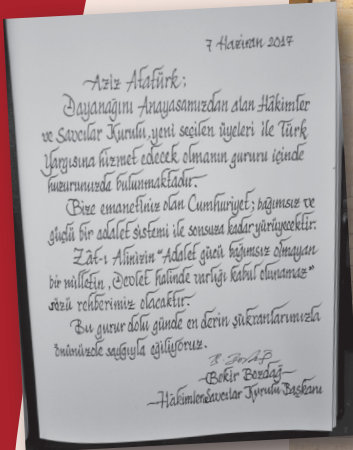
KARA HARP OKULU 1967 YILI MEZUNLARINDAN OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

07.06.2017

ADELET BAKANI BAŞKANLIĞINDA HSK ÜYELERİNDEN OLUŞAN HEYET

14.06.2017

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞININ KURULUŞ YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA OLUŞAN HEYET

95. YILINDA 30 AĞUSTOS ZAFERİ VE DÜNYADAKİ YANKILARI

Prof. Dr. Oğuz AYTEPE (*)

95. yılını kutladığımız 30 Ağustos zaferi; Sakarya Meydan Muharebesinden sonra Türk ordusunun ilk kez saldırıya geçtiği ve Yunan ordusunun, işgal ettiği Batı Anadolu ve Trakya'dan atıldığı, Mustafa Kemal Paşa'nın yönettiği, dünyada önemli yankıları olan muharebedir.

Yunan ordusunun ağır yenilgiye uğrayarak geriye çekilmek zorunda kaldığı Sakarya Meydan Muharebesinden sonra İngiltere Sevr hükümlerini biraz değiştirerek Ankara hükümetine kabul ettiremeyeceğini anlamış ve barış girişiminde bulunmayı gerekli görmüştü. İngiltere'nin barış teklifinin asıl amacı Türkiye'nin menfaatlerinden ziyade Yunanistan'a biraz nefes aldirmek ve inisiyatifi eline geçiren Türk ordusunun yeni zaferler elde ederek, Sevr'in tamamen rafa kaldırılmasını önlemek idi. TBMM hükümeti de Yunanlıları Anadolu'dan çıkarmak amacıyla genel bir saldırı için eksikliklerini gidermeye çalışıyordu. Yunan Başbakanı Gounaris, Yunan ordusunun yeni bir taarruza geçemeyeceğini, şimdiki yerinde tutunabileceğini, fakat yabancı yardımı olmaksızın Türklere barışı kabul ettiremeyeceğini açıkladı. Bundan sonra İngiliz diplomasisine bel bağlayacak, Lord Curzon Yunanistan'ın silahla kazanamayacağı yerleri diplomasi yoluyla ona kazandırmaya çalışacaktı.¹

Müttefik Dışişleri Bakanları Paris'te toplanmadan önce Ankara Hükümeti Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk) Londra, Paris ve Roma'yı ziyaret edip görüşmeler yaptı. İstanbul Hükümeti Hariciye Nazırı İzzet Paşa da görüşmeler yapmak üzere Avrupa gezisine çıktı. İngiltere, Türkiye'nin haklı isteklerini kabul etmekten çok uzaktı. Makul bir barış hilesiyle Anadolu'yu Sultan'ın tarafına çevirip Mustafa Kemal Paşa'yı yalnız bırakmak, O'na karşı eski ittifakçıların muhalefetini körükleyip, Anadolu'daki çıkmaz durumu devam ettirip zamanla devrilmesini beklemek, Ankara Hükümeti'nin Rusya ile ilişkilerini koparmak, Sovyetleri Batı tarafına çekmek, düşünülen önlemler arasındaydı.

1* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü E. Öğretim Üyesi.

Bilal N. Şimşir, İngiliz Belgeleri İle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922), İstanbul, Sıralar Matbaası, 1972, s.334.

Ankara Hükümeti'ni içeriden yıpratıp yıkmak için yerli hainleri kullanmak başta gelen entrikalardan biriydi ve İstanbul'daki İngiliz Komiserliğince pek makbul sayılıyordu.

Ankara Hükümeti Paris'te 22-26 Mart 1922'de toplanan Müttefik Devletler Dışişleri Bakanları'nın aldıkları karara 5 Nisan'da cevap verdi ve Türk topraklarını boşaltmak niyetiyle yapılan mütareke teklifini prensip olarak kabul etti. Ancak Müttefikler boşaltmanın mütarekeyi hemen takip etmeyeceğini, ancak mütarekenin sona ermesiyle başlayacağını bildirdi. Mütarekenin üç aylık süre içinde yapılması isteniyordu. Sonra Müttefikler, mütarekenin üçer aylık sürelerle uzatılacağını belirttiler. Müttefikler Türkleri oyuyor ve taarruza geçmesini önlüyorlardı. Ankara Hükümeti'ne 15 Nisan'da cevap verdiler ve önerileri kabul etmediler. 22 Nisan'da verilen cevapta ateşkes konusunda anlaşmaya varılmasa bile, barış görüşmelerini geciktirmenin uygun olmayacağı bildirildi. İzmit'te bir konferans toplanması teklif edildi. Beykoz veya Venedik'te bir konferansın toplanması söz konusu oldu. Fakat son zaferin kazanıldığı ana kadar bunlar gerçekleşmedi.²

Ankara Hükümeti Yunan ordusunun Anadolu'yu tahliye etmesinde ısrar edince anlaşma sağlanamadı. Başlangıçta zayıf durumda olan Türk ordusunun, moral ve eğitiminde, Sakarya Muharebesinden sonra belirli bir gelişme olmuş, istiklal aşkı orduyu sabırsız bir hale getirmişti. Kurtuluşun, ancak genel bir taarruzla mümkün olacağı fikri gerçek bir inanç halini almıştı. Subay ve erler, TBMM Hükümetine, Başkomutana ve diğer yüksek komutanlara engin bir güven duygusu besliyorlardı.

Yunan ordusu, Marmara ve Ege kıyılarına uzanan stratejik istikametleri kapayabilmek için, Büyük-menderes nehri ağzından itibaren Afyon ve Eskişehir üzerinden, Gemlik körfezine kadar 700 Km. lik geniş bir cephede yerleşmek zorunda kalmıştı. Yunan kuvvetlerinin oldukça dağılmasına yol açan bu sakıncalı durum, Türk taarruzu için kuvvetli bir neden teşkil ediyordu. Bu da Türk ordusunun düşmanın kuvvetlenmesine imkân bırakmamak bakımından harekâtın daha fazla geciktirilmemesini gerektiriyordu.³

Yunan ordusunun özellikle moral gücü, Sakarya Muharebesinden sonra sarsılmış ve son zaman-

2 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Ankara, Web Basım Matbaası, 2006, s.436.

3 Türk İstiklâl Harbi II. Cilt, 6. Kısım, I. Kitap, Büyük Taarruz Hazırlık ve Taarruz (10 Ekim 1921-31 Temmuz 1922), (Haz. Alb. Vedat Şenyol v.d.), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1967, s.183.

95. YILINDA 30 AĞUSTOS ZAFERİ VE DÜNYADAKİ YANKILARI

larda Yunanistan'da baş gösteren partizan siyaset, ordu üzerinde de etkisini göstermeye başlamış, askerler arasında da barış ve terhis sözleri bir hayli itibar bulmuştu.⁴

Bununla beraber Yunanlılar, bir taraftan Eskişehir-Afyonkarahisar hattındaki mevzilerini güçlendirmeye çalışırken, diğer taraftan da Sakarya Muharebesindeki kayıplarını ikmal etmeye çalışmaktaydılar.

Yunan ihtiyat tümenlerinin durumlarında son zamanlarda göze çarpan yer değiştirmeler, Yunanlıların yeni bir harekete hazırlanmakta oldukları kuşkusunu artırmaktaydı. Diğer yandan, Yunanlılar, kontrolleri altında bulundurdıkları Anadolu topraklarında Türk halkına işkenceler yapıyor, mal, can ve kutsal varlıklarına insafsızca saldırıyorlardı. Bu nedenle istila ordularını bir an önce memleketten uzaklaştırmak lazımdı.⁵

Bunun için Türk ordusu 15 Eylül 1921 tarihinden geçerli olmak üzere seferberlik ilan ederek, 1899,1900 ve 1901 doğumlular silahaltına alınmış, ordunun asker eksiği tamamlanarak ülkenin bütün kaynakları ordunun emrine verilmişti. Muharebelerin sona erdiği Elcezire, Doğu ve Güney cephelelerinden birlikler Batı cephesine kaydırıldı.⁶ 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması ile Çukurova'daki işgalini sonlandıran Fransa önemli miktarda silah ve cephane desteği verdi. Sovyetler Birliğinden gelen mali yardım da orduyu geliştirmekte kullanıldı. Kara kuvvetlerinin mevcudu 200.000'e ulaştı.⁷ Ordunun yiyecek, giyecek ve cephane ihtiyacı yeterli düzeye getirildi.

Sakarya Meydan Muharebesinde Yunan ordusu ağır yenilgiye uğratılmış, fakat henüz imha edilmemişti. Düşman yeni takviyeler almadıkça savunmada kalmak zorundaydı. Düşman silah ve kuvvet olarak yine de üstündü.

Mevsimin ilerlemiş olmasına rağmen Türklerin hâlâ taarruza geçmemiş olmaları, İngilizler tarafından Türk ordusunun bir genel taarruz gücüne erişmemiş olduğu şeklinde değerlendirildi. Ankara'nın yabancı basına da yansıyan bu gibi haberleri

yalanlamaması, Türklerin taarruz edemeyeceklerine ilişkin İngiliz görüşünü destekliyordu. Bu nedenle İngilizler barışa yanaşmak istemiyor, içinde bulunulan durumu uzatarak barışı istedikleri koşullarda yapmak istiyorlardı. Yunanlılar da Türklerin gücünün bittiğine inanarak, barış masasına oturmak ve pazarlık güçlerini yüksek tutmak için mümkün olduğu kadar geniş Türk toprağını elinde tutmak istiyordu. Bu nedenle Afyon-Eskişehir hattından daha gerilere çekilmek istememişlerdi.⁸

Türk ordusunun Başkomutanı Mustafa Kemal Paşa hesap adamıydı. Fethi Bey'in (Okyar) Temmuz ayında Paris ve Londra görüşmelerinden bir sonuç alınmaması üzerine Türk Hükümeti barış yolunun kapalı olduğuna hükmederek taarruz kararı aldı. Büyük Taarruz Planı'nın bir daha gözden geçirilmesi için, 27 Temmuz 1922'de Akşehir'de toplanılmasına karar verilerek gerekli hazırlıklar yapıldı. Bunları sağlamak üzere Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa 25 Temmuz'da Akşehir'e gelmiş ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile işbirliği yapmıştı.⁹

Mustafa Kemal Paşa da 27 Temmuz'da Akşehir'e gelerek görüşmeler yaptı ve plan son şeklini aldı. 15 Ağustos'a kadar bütün hazırlıkların bitirilmesi kararlaştırıldı.

Düzenlenen bir futbol maçında bulunmak üzere Akşehir'e çağırıldıkları açıklanan ordu komutanları, 1. ve 4. Kolordu Komutanları, gerçek amaç olarak 28/29 Temmuz gecesi düzenlenen planı inceleme ve tartışma toplantısına katıldılar. 30 Temmuz'da Başkomutan, Genelkurmay Başkanı ve Batı Cephesi Komutanı, plan üzerinde son çalışmalarını yaparak, 26 Ağustos 1922'de taarruza başlanmasına karar verdiler.

Gerekli emirleri almış olan komutanlar görev yerlerine dönerek son hazırlıklara koyuldular. İsmet Paşa 6 Ağustos'ta taarruz hazırlık emrini yayımladı.¹⁰

Başkomutan 16 Ağustos'ta Batı Cephesi Komutanlığına gönderdiği emirde: "Osmanlı Bankası'nda bulunan 600.000 kusura liranın Milli Savunma Bakanlığı emrine verildiğini, bütün hazırlıkların beş, on gün içinde sonuçlandırılmasını, bir iki güne kadar Konya yoluyla cepheye geleceğini" bildirdi.

4 General Nikolaos Trikupis, General Trikupis'in Hatıraları, Çev. Ahmet Angın, İstanbul, Ar Matbaası, 1967, s. 83.

5 Salâhi R. Sonyel, Mustafa Kemal (Atatürk) ve Kurtuluş Savaşı, Cilt, III, Ankara, TTK Yayınları, 2008, s.1657.

6 Türk İstiklâl Harbi VII Cilt, İdari Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923),(Haz. E. Gen. Cevdet Timur v.d), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1975, s.394-405.

7 Temmuz 1922 sonunda subay ve menzil birlikleri dahil Türk ordusu 191277, Yunan ordusu 189900 idi. İki ordunun ayrıntılı asker ve silah karşılaştırması için bkz, T.İ.H., II. Cilt, 6. Kısım, I. Kitap, s.267.

8 Fahri Belen, Büyük Türk Zaferi, Afyon'dan İzmir'e İstiklâl Harbi Hatıraları, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1970,s.107.

9 İsmet İnönü, Hatıralar, 1. Kitap, (Yay. Haz. Sabahattin Selek), İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1985, s.285.

10 Türk İstiklâl Harbi, II. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, II. Kitap, Büyük Taarruz, (1-31 Ağustos 1922), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1968, s.21.

Buna karşılık Batı Cephesi Komutanlığı aynı gün, verdiği cevapta: “ Harekât için Sandıklı ambarının boş olduğu, obüs bataryaları cephanelerinin henüz gelmediği... Şimdiye kadar avcı uçaklarından ikisinin hazırlandığı, üçüncüsünün de hazırlanarak ileri gönderileceğini, çarık ihtiyacının giderilmesini, bunların tamamlanmasıyla 26 Ağustos’ta taarruza başlanabileceğini bildirdi.¹¹

Başkomutan üç avcı uçağıyla yetinmek gerektiğini, ihtiyaçların karşılanacağını, taarruza 26 Ağustos’ta başlanmasının mümkün olabileceğini bildirerek, hazırlıklar konusunda fazla endişelenilmemesi dileğinde bulundu.

Yunan kuvvetleri, büyük ve kuvvetli bir grupla Afyonkarahisar-Dumlupınar arasında bulunuyordu. Diğer kuvvet grubu ise Eskişehir bölgesinde idi. Bunun dışında Menderes bölgesinde ve İznik gölü civarında kuvvetleri vardı. Düşman cephesi Marmara’dan Menderes’e kadar uzanıyordu. Yunan kuvvetleri 12 tümeden oluşan toplam üç kolordu ve üç tümene eşit sayılabilecek bağımsız birliklerden ibaretti. Türk ordusu ise iki ordu ve cepheye bağlı diğer birliklerle birlikte 18 tümen, 3 tümenli süvari kolordusu ve er sayıları daha az olan 2 süvari tümeninden ibaretti. İki ordu karşılaştırıldığında insan ve silah güçleri birbirine denk bulunuyordu. Ancak Yunan ordusu Batılı müttefiklerinden aldığı yardımla harp araçları ve teknik gereç bakımından daha üstündü. Türk ordusu ise süvari sayısı bakımından üstündü ve kazanmak için gereken moral gücüne, azim ve iradeye sahipti.

Afyon-Dumlupınar ve Eskişehir bölgelerinde hendek ve tel örgülerle “aşılmaz-geçilemez” şeklinde değerlendirilen bir müdafaa hattı kuran Yunanlılar, İzmir’de şaşkınlıklarından 30 Temmuz 1922’de “İyonya Hükümeti” ni ilan ettiler. Amaç Batı Anadolu’yu Anadolu’nun bütünlüğünden koparmaktı. Ankara Hükümeti bu girişimi 9 Ağustos’ta protesto etti. İtilâf Devletleri de 13 Ağustos’ta “İyonya” yı reddettiklerini bildirdiler.¹² Başka bir girişimleri de; Trakya’daki “Paleolog Bölüğü” ile İstanbul’u işgal ve Türk sahillerini abluka altına almaktı. Fakat Fransa ve İtalya hükümetleri tarafından kabul edilmedi.¹³

Yunan ordusunun ateş üstünlüğünü etkisiz kılabilmek için yapılacak taarruzun bir baskın şeklinde olması zorunluydu. Yunan cephesinin bir kesimi-

ne ani bir darbe indirilerek cephe çökertilmeli, en kısa zamanda kesin sonuca gidilmeliydi. Taarruzun kesin sonuçtan uzaklaşması ve uzun sürecek bir karşılıklı tüketme muharebesine dönüşmesi son derece tehlikeli olabilir, Anadolu bir tükenişle karşı karşıya kalabilirdi.

Hazırlanan taarruz planına göre 1. Ordu kuvvetleri Afyon’un batısından kuzeye doğru taarruza geçtiklerinde, Afyon’un doğusu ve kuzeyinde bulunan 2. Ordu kuvvetleri de taarruzla düşmanın kesin sonuç almak istediğimiz 1. Ordu bölgesine kuvvet kaydırılmasına engel olacak ve Döğler bölgesinde bulunan düşman ihtiyatlarını kendi üzerine çekmeğe çalışacak ve süvari kolordusu da Ahır Dağlarından aşarak düşman yan gerilerine saldıracaktı.¹⁴ Taarruz, strateji ve aynı zamanda bir taktik baskını halinde yürütülecekti. Bunun mümkün olabilmesi için kuvvetlerin yığınak ve hazırlıklarının gizli kalmasına önem vermek lazımdı. Bu nedenle bütün yürüyüşler gece yapılacak, birlikler gündüzleri köylerde ve ağaçlıklar altında dinleneceklerdi. Taarruz bölgesinde yolların düzeltilmesi vb. gibi faaliyetlerle düşmanın dikkatini çekmek için diğer bazı bölgelerde de aynı şekilde yanıltma hareketlerinde bulunulacaktı.¹⁵

20 Ağustos’ta, saldırı kararı alındıktan sonra Başkomutanlık ve cephe karargâhı önce Şuhut kasabasına, daha sonra Kocatepe’nin güneybatısındaki “çadırli ordugâha” taşınmış ve o akşam Anadolu’nun dış ülkelerle olan bütün haberleşmeleri kesilmişti.¹⁶

26 Ağustos saat 03’te Başkumandan, Genelkurmay Başkanı, Garp Cephesi Kumandanı karargâhtan, 1. Ordu gözetleme yeri olan Kocatepe’ye geldiler.¹⁷ Saat 5.30’da topçularımızın bir buçuk saat süren topçu ateşi başladı. Daha sonra topçu ateşi geriye kaydırıldı. Bütün cephe hücum kalktı. Hücum kolları topçu ateşiyle açılmış olan yerlerden düşman siperlerine girdiler.¹⁸ Bu kırıcı ve kanlı bir saldırdı. Türkler, geçen günler içinde gizlice yaptıkları düzenlemelerle yerel bir üstünlük sağlamışlardı. Yağız Anadolu piyadeleri, Sinan

14 İsmet Görgülü, On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993, s.287.

15 Gazi Mustafa Kemal, a.g.e., s.449.

16 Mehmet Önder, “Akşehir’de Garp Cephesi Karargâhı ve Büyük Taarruz”, Büyük Zafer’in 50. Yıldönümüne Armağan, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972, s.257.

17 İstiklâl Harbi II. Cilt, 6. Kısım, II. Kitap, Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922), (Haz. Em.Gen. Kemal Niş) Ankara, Gnkur. Basımevi, 1968, s.89.

18 İ. Hakkı Tümerdem, Türk İstiklâl Harbi Yunan Cephesi, İstanbul, Resimli Ay Matbaası, 1941, s.173-174.

11 A.g.e., s.28-29.

12 Gothard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, I., Ankara, 1970, s.187-189.

13 Fahri Belen, “Yunan Cephesi Nasıl Yarıldı?” Büyük Zafer’in 50. Yıldönümüne Armağan, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972, s.100.

95. YILINDA 30 AĞUSTOS ZAFERİ VE DÜNYADAKİ YANKILARI

Paşa'dan Afyonkarahisar'ın doğusundaki demiryoluna kadar uzanan cephe boyunca, Yunanlıların öldürücü ateşleri karşısında tepelere fırtına gibi tırmandılar.¹⁹

26 Ağustos günü Cephe tayyare bölüğü ile Altıntaş, Döğeri ve Afyonkarahisar bölgelerinde 12 uçuş yapılmış, keşif uçuşları düşman ihtiyat grubunun durumunu tespit ederek gördükleri önemli hedeflere bomba ile taarruz etmiş, av uçakları dört hava muharebesi yaparak üç düşman uçağını kendi hatları gerisine inmek zorunda bırakmış, birisini düşürmüştü.²⁰

27 Ağustos'ta saldırı bütün hızıyla sürmüştü ve Afyonkarahisar kurtarılmıştır. Başkomutanlık karargâhı ile Batı Cephesi Komutanlığı karargâhı hemen Afyon'a taşınmıştır.

28 Ağustos'a doğru Yunan ordusu bozguna uğramış bir halde düzensizce batıya doğru kaçıyordu. Yolu üzerindeki köy ve kentleri, Eskişehir, Çalköy, Dumlupınar ve Uşak'ı yakmış; binlerce Türk sivil halkı öç alarak öldürmüştür.²¹ Durum muhakemesi yapan komutanlar, harekete geçerek muharebenin hemen sonuçlandırılması ve düşman çekilme yollarının tamamen kesilmesi ve düşmanı çarpmaya zorlayarak, teslimi zorlamışlardır. Karar süratli ve düzenli bir şekilde gerçekleşmiştir.

30 Ağustos'ta, mağlup düşman ordularının büyük bölümü Aslıhanlar civarında kuşatıldı. Düşmanın ana kuvvetleri Gazi Mustafa Kemal'in idare ettiği Dumlupınar Meydan Muharebesinde imha edildi, pek çok esir alındı. Çekilmeye mecbur edilen düşman, bütün motorlu ve tekerlekli araçlarını, cephane ve malzemenin çoğunu muharebe meydanında terk etti.²² Meydan muharebesinde, gecikmeler ve taktik hatalar nedeniyle 5. Yunan tümeninin bir kısmı ile 9. Tümen Komutanı Albay Gordikos müfrezesi, gece de Trikopis komutasında 7-8 bin kişilik kuvvet çekilmeyi başardı. Ancak, 4. Tümen Komutanı Dimaras ile 12. Tümen Komutanı Kalidopulos birlikleriyle 1 Eylül'de, Trikopis de 2

Eylül'de Uşak'a yakın Karlık köyü yakınlarında tutsak alındı.²³ Mustafa Kemal Paşa, General Trikopis ile beraberindekileri yaptıkları vahşete rağmen hoşgörü ile karşıladı ve onu teselli etti. Trikopis Yunan ordusu başkomutanlığına atandığını Mustafa Kemal Paşa'dan öğrendi.

30 Ağustos günü büyük kısmı yok edilen düşman, kalanıyla çekilmeye başladı. Türk ordusu da esas olarak 31 Ağustos günü takibe geçti. Batı Cephesi Komutanlık Karargâhı Afyon'dan Dumlupınar'a geldi.

30 Ağustos 1922 taarruz harekâtı, Türk ordusunun kesin zaferi ile sonuçlanmıştır. Gazi Mustafa Kemal'in fiilen yönettiği Büyük Taarruz'un bu son safhası Türk askeri tarihine Başkomutanlık Meydan Muharebesi olarak geçti.²⁴ Başkomutan Meydan Muharebesi Yunan literatüründe "Ali Veran Savaşı" olarak anılmaktadır.²⁵

Başkomutan 1 Eylül'de "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri..." emri ile Türk ordusuna son hedefini göstermiş oluyordu. Takip harekâtının başlaması karşısında Yunan kuvvetlerinin tutunması olanaksızdı. General Frangos düzensiz şekilde firar eden ve subaylara itaat etmeyen askerlerin düşmanla temastan kaçınılmasını Başkomutanlığa bildirmiş, Başkomutanlık da Buldan-Alaşehir hattı doğusuna çekilmeyi onaylamıştı.

İngilizler ve müttefikleri, Yunan ordusunun büyük bir kısmının imhasından sonra, kalanların da yok edilmesi için girişilmiş olan takip harekâtının hızla gelişmesi karşısında büyük bir endişeye düştüler. Muharebe meydanından kurtulmuş olan kısımları imhadan kurtarmak için 4 Eylül 1922'de Uşak'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya mütareke teklif ettiler. Başkomutan 5 Eylül'de verdiği yanıtta; Yunan ordusunun mağlup olduğu, mukavemet göstermesi ihtimali olmadığı, Anadolu için görüşmelere yer olmadığı, görüşmelerin ancak Trakya için bahis konusu olabileceği ve şartlarını bildirdi. Başkomutanın şartları kabul edilerek tekrar mütareke isteğinde bulunuldu.²⁶

Bursa istikametinde kaçan 3. Yunan Kolordusu-nu takip eden Türk kuvvetleri önce Bilecik'i, 6-7 Eylül'de İnégöl ve Yenişehir'i işgalden kurtardı. Öncü

19 Michael Llewellyn Smith, Anadolu Üzerindeki Göz, Çev. Halim İnal, İstanbul, Hürriyet Ofset, 1978, s.315.

20 Türk İstiklâl Harbi, V. Cilt, Deniz ve Hava Harekâtı, (Haz. Em.Alb.Saim Beşbelli-Em. Kur. Alb. İhsan Göğmen), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1964, s.179.

21 Askerlik açısından hiçbir gereği yokken köylerin ve kentlerin yakılması Yunan devleti tarafından inkâr edilmiş ve Lozan barışında, tazminat olarak Türkiye'ye (Edirne batisındaki) Karaağaç'ı vermiştir. Bkz, Bilge Umar, Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı, İstanbul, Anka Basım, 2002, s.118.

22 G. Asperas, "Küçük Asya Harekâtı", Yunan Askeri ve Bahri Ansiklopedisi, Cilt, I, Çev. Vasil Kırıyadıs, Ankara, 1957, (GATSEB Kütüphanesi), s.8.

23 Fahri Belen, a.g.e., s.70.

24 Türk İstiklâl Harbi II Cilt, 6 Kısım, III. Kitap, Büyük Taarruzda Takip Harekâtı, (31 Ağustos-18 Eylül 1922), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1968,s.254.

25 Nilüfer Erdem, Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923), İstanbul, Paragraf Basım Sanayi A.Ş, 2010, s.470.

26 TİH, II. Cilt, 6. Kısım, III. Kitap, Takip Harekâtı, s.141-142.

kuvvetler 7-8 Eylül'de Manisa ve Menemen'e, 9 Eylül öğleden evvel İzmir'e girdi. Türk kuvvetleri inanılması güç bir harekâtla 15 günde 450 kilometre mesafe kat ederek İzmir'e girmişti.

Torbalı ve Menderes vadisinden çekilen Yunan kuvvetleri kısa çarpışmalardan sonra teslim olmak zorunda kaldılar. Mezalime katılmış olan Rumlar da Anadolu topraklarından kaçan Yunan askerleri ile birlikte adalara kaçtılar.

10 Eylül'de Bursa işgalden kurtarıldı. Kocaeli Grubu Marmara bölgesinde bulunan Yunan kuvvetlerine taarruz ederek tutsak etti. Kaçanlar takip edildi. Kapıdağ yarımadasına kadar çekilen Yunan birliklerine son darbe 18 Eylül'de vurularak bölge düşmandan temizlendi. Böylece Batı Anadolu'da harp esirleri dışında Yunan askeri kalmadı.

Büyük bir felaketle karşılaşan Yunan ordusu "Küçük Asya" Savaşında; savaş alanlarında 19312, diğer nedenlerle 4878 ölü, 18095 kayıp ve 48880 yaralı olmak üzere, toplam 91215 kayıp vermişti.²⁷

Harp alanlarında ölen sayısız Yunan askeri ile Yunanlıların Anavatanla birleşmeleri rüyası olan "Megali İdea" da böylece gömüldü.²⁸

30 Ağustos zaferinden sonra Yunanistan'da ihtilâl patlak verdi. Anadolu macerasından sorumlu tutulan dördü sivil, ikisi general, altı devlet adamı kurşuna dizilerek cezalandırıldı. Yunan Prensi Andrew bir İngiliz zırhlısıyla kaçtı. Kral Konstantin Atina'da tahtını terk etti.

Yunanlıların Anadolu'dan çıkartılmaları yurt içinde ve dışında büyük yankılar doğurmuştu. Yurtiçinde Başkomutan ile bütün subay ve erler kutlanmış, yurtdışında Tiflis ve Hindistan Müslümanları ile Buhara bilim kurulu, Afgan Elçisi Ahmet Han ile Sovyet Elçisi Aralov da zaferi kutlamışlardı. Ahmet Han, Türk Kurtuluş Savaşını Haçlılara karşı sürdürülen bir direnme olarak değerlendirmişti. Aralov ise BMM'ye gönderdiği kutlama yazısında, Sovyet halkının batı emperyalizminin küstahça isteklerine son verecek bu kesin zaferi sevinçle öğreneceklerini belirttikten sonra, İstanbul ve Edirne'nin de yakında kurtarılacağına inandığını belirtmişti.²⁹

27 Yunan Gnkur. Başkanlığı'nın son yayımı için bkz., A History of The Hellenic Army 1821-1997, Atina, Hellenic Army General Staff, 1999, s.170.

28 A.g.e., s.170.

29 Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, Cilt, IV, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1978, s.181-184.

KAYNAKÇA

A History of The Hellenic Army 1821-1997, Atina, Hellenic Army General Staff, 1999.

Asperas, G., "Küçük Asya Harekâtı", Yunan Askeri ve Bahri Ansiklopedisi, Cilt, I, Çev. Vasil Kiryakidis, Ankara, 1957.(GATSEB Kütüphanesi)

Belen, Fahri, Büyük Türk Zaferi, Afyon'dan İzmir'e İstiklâl Harbi Hatıraları, İstanbul, Milli Eğitim Basım- evi, 1970.

"Yunan Cephesi Nasıl Yarıldı ?" Büyük Zafer'in 50. Yıldönümüne Armağan, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972.

Erdem, Nilüfer, Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923), İstanbul, Paragraf Basım Sanayi A.Ş., 2010.

Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Ankara, Web Basım Matbaası, 2006.

General Nikolaos Trikupis, General Trikupis'in Hatıraları, Çev.Ahmet Angın, İstanbul, Ar Matbaası, 1967.

Görgülü, İsmet, On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993.

İnönü, İsmet, Hatıralar, 1. Kitap,(Yay. Haz. Sabahattin Selek), İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1985.

Jaeschke, Gothard, Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, I., Ankara, 1970.

Önder, Mehmet, "Akşehir'de Garp Cephesi Karargâhi ve Büyük Taarruz", Büyük Zafer'in 50. Yıldönümü Armağan, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972.

Smith, Michael Llewellyn, Anadolu Üzerindeki Göz, Çev. Halim İnal, İstanbul, Hürriyet Ofset, 1978.

Sonyel, Salâhi R., Mustafa Kemal (Atatürk) ve Kurtuluş Savaşı, Cilt, III, Ankara, TTK Yayınları, 2008.

Şimşir, Bilal N., İngiliz Belgeleri İle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922), İstanbul, Sıralar Matbaası, 1972.

Tansel, Selahattin, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, Cilt, IV, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1978.

Tümerdem, İ, Hakkı, Türk İstiklâl Harbi Yunan Cephesi, İstanbul, Resimli Ay Matbaası, 1941.

Türk İstiklâl Harbi II. Cilt, 6. Kısım, I. Kitap, Büyük Taarruza Hazırlık ve Taarruz (10 Ekim 1921-31 Temmuz 1922), (Haz. Alb. Vedat Şenol v.d.), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1967.

Türk İstiklâl Harbi II. Cilt, 6. Kısım, II. Kitap, Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922), (Haz. Em. Gen. Kemal Niş) Ankara, Gnkur. Basımevi, 1968.

Türk İstiklâl Harbi II. Cilt, 6 Kısım, III. Kitap, Büyük Taarruzda Takip Harekâtı, (31 Ağustos-18 Eylül 1922), (Haz. Em. Gen. Kemal Niş-Em. Albay Reşat Söker), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1969.

Türk İstiklâl Harbi V. Cilt, Deniz ve Hava Harekâtı, (Haz. Em. Alb. Saim Besbelli-Em. Kur. Alb. İhsan Göğmen), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1964.

Türk İstiklâl Harbi VII. Cilt, İdari Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923),(Haz. E. Gen. Cevdet Timur v.d), Ankara, Gnkur. Basımevi, 1975.

Umar, Bilge, Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı, İstanbul, Anka Basım, 2002.

AMASYA KARARLARINI OKUMAK

Volkan SORAN *1

“Çağları aşan bir kararın bir tek takvime, bir tek saate çoğu kez de yalnızca bir tek dakikaya sıkıştırıldığı trajik ve yazgıyı belirleyici anlara, bireylerin yaşamında ve tarihin akışı içinde çok ender rastlanır. Ben böyle anları İnsanlık Tarihinde Yıldızın Parladığı Anlar diye adlandırdım; çünkü onlar, tıpkı yıldızlar gibi, hiç değişmeden geçmişin karanlığına ışık tutmaktadırlar”

Stefan Zweig, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar, 1927.

Batı kapitalizminin emperyalist aşamaya ulaşmasından itibaren uluslararası güçler dengesinin sarsıldığı görülür. Bu tarihsel süreç, etkileri çok geniş coğrafyalarda hissedilecek olan Birinci Dünya Savaşı'na ulaşılmasıyla sonuçlanmıştır. Savaşı o zamana değin karşılaşmayan derecede ve biçimde bir mücadeleye dönüştüren ise kuşkusuz emperyalist devletlerden her birinin sahip olduğu nüfuz sahalarında çıkar çakışmalarıydı. On dokuzuncu yüzyılın sonuna gelindiğinde, İran ve Çin bir yana bırakılırsa tam sömürge olan alanların dünya yüzölçümüne oranının yüzde 54 ve buralarda yaşayan insanların dünya nüfusu içindeki payının yüzde 35 olduğunu² hatırlamak gerekir. Birinci Dünya Savaşı'nın siyasal aktörlerinden biri olan Osmanlı Devleti'nin ise Fransa ve İngiltere tarafından daha 1880'li yıllarda iktisadi açıdan tamamen, siyasi açıdan ise kısmen egemenlik altına alınarak bir yarı sömürge haline getirildiği malumdur.³

Koşulların Zorluğu

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılmasındaki nedenler hakkında çeşitli tarihsel gerekçeler ileri sürülebilir. Fakat bunların hiçbirisi devleti savaşa sürükleyen siyasi kararın bir oldubitti şeklinde alındığı gerçeğini değiştirmez. Üstelik askeri teknolojinin topyekûn savaşı biçimini zorunlu kıldığı ve Osmanlı maliyesinin savaşı finanse edecek denli yeterli kaynağa sahip bulunmadığı bir dönemde. Falih Rıfkı (Atay) Birinci Dünya Savaşı'nda gözlemlediği bu çok yönlü ve yeni mücadele tarzını mağlup bir ordunun askeri olarak şu sözlerle açıklar:

“Artık muharebeler iki ordunun birbiriyle çarpışmasından ibaret değildir. İki memleket, iki yekpâre âlem gibi birbiri üstüne yürür. (...) Son muharebe senelerinde şu iki ismi öğrendik: cephe ve cephe gerisi. Harpleri ordularla milletler beraber yaptı. (...) Herhangi bir cepheyi bize anlatmak isteyenler ibtida (en başta) o cephenin gerisinden bahsetmelidir.”⁴

1 * Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Öğrencisi

2 Tevfik Çavdar, Milli Mücadelenin Ekonomik Kökenleri, İstanbul, Köz Yayınları, 1974, s. 38.

3 Lothar Rathmann, Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi, İstanbul, Belge Yayınları, 2001, s. 24.

4 Falih Rıfkı, Ateş ve Güneş, İstanbul, Mahmud Bey Matbaası, 1335/1919, s. 15. Kitap, yazarın Cemal Paşa komutasındaki Dördüncü Ordu'da (Suriye ve Batı Arabistan'da görevli) karargâh subayı olarak görev yaptığı dönemi anlatmaktadır.

Cephelerden gelen olumsuz haberlerin İtilaf Devletleri nezdinde yoklanan barış arayışlarına karıştığı 1918 yılı, Osmanlı Devleti'nin her anlamda çöküşünü ifade eder. Dört yıldan biraz fazla süren savaş hali Mondros Mütarekesi'nin (30 Ekim) imzalanmasıyla nihayete ermiştir. Böylece savaşın toplum yaşamında meydana getirdiği beşeri ve ekonomik yıkımın boyutları gözle görülür bir hale gelir. Birçok tarihsel kaynağın öne sürdüğü gibi Birinci Dünya Savaşı'nın Osmanlı toplumunu oluşturan her aileden en az iki kişiyi etkilediği (ölü, yaralı ya da kayıp şeklinde) muhtemeldir. Mütarekenin imzalandığı tarihte ülkedeki iktisadi manzara ise iç açıcı sayılmaz. Hatta durum o derece vahimdir ki, çoğu bölgede tarımsal üretim savaş öncesine kıyasla yarı yarıya düşmüş, yine birçok şehirde giyecek ve yiyecek stokları tükenmiştir.⁵ Bâb-ı Âli Baskını'ndan (23 Ocak 1913) itibaren ülke yönetimini eline alan İttihatçıların böyle bir ortamda tüm olumsuzlukların sorumlusu olarak görülmesi doğaldı. Mütarekenin imzalandığı tarihten itibaren iki ay içinde başta Musul olmak üzere İstanbul, Adana, Dört Yol, Mersin ve İskenderun gibi şehirler İtilaf kuvvetlerince işgal edilmiştir. Savaşın son aylarında tahta çıkmış olan VI. Mehmed Vahidettin (Temmuz 1918) ile istikrarsız hükümetleri, mütareke şartlarından doğduğunu kabul ettikleri bu işgallere geçici gözüyle bakarak açıktan bir itirazda da bulunmadılar.

Nühüfte Bir Sima

Mütareke döneminin başında kısa sürecek olan yayın hayatına atılan Minber Gazetesinin 19 Teşrin-i Sâni (Kasım) 1918 günlü sayısında Ahmet Hülki imzalı ve yukarıdaki başlığı taşıyan bir makale vardır. Bilinmeyen bir yüz nitelemesiyle sunulan yazıda kamuoyuna tanıtılmak istendiği izlenimi verilen kişi Mustafa Kemal'den başkası değildir. Ahmet Hülki'nin yazısını “herhalde istikbal-i vatan Mustafa Kemal Paşa'dan büyük hizmetler beklemekte haklıdır” diyerek bitirmesi kuşkusuz boşuna değildi ve yazar, mütareke koşullarında yeni bir politik figürün belirlemeye başladığına işaret ediyordu. Mustafa Kemal'in Milli Mücadele öncesi kamuoyundaki tanınırlığı bugünün yaygın olan kanaatin aksine oldukça zayıftır. Bu sonucu doğuran çevresel ve kişisel birçok etken bulunur. İttihat ve Te-

5 Vedat Eldem, Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomisi, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994, s. 130-131.

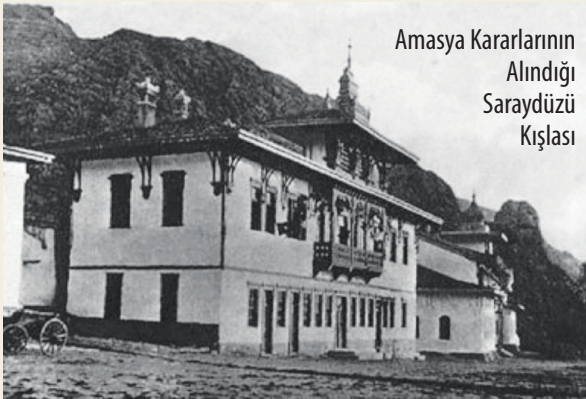

rakki kadrolarında yer aldığı halde İkinci Meşrutiyet'te uygulanan politikaları beğenmemesi hatta bunu açık bir biçimde eleştirmekten çekinmemesi arka plana itilmesinde başta gelen nedenlerdendir. Birinci Dünya Savaşı'na katılma kararını benimsememesine rağmen mesleki sorumluluğun gereği olarak cephelerde görev alma taleplerinde bulunduğu fakat istediği şekillerde yanıt alamadığı düşünülürse bu görüş kabul edilebilir olmaktadır. Muhafız ve aynı zamanda gerçekçi kişiliğinin yansıması kabul edilebilecek görüşleri, savaşın son yılına gelindiğinde Yedinci Ordu Kumandanı sıfatıyla Halep'ten gönderdiği bir raporda kendini gösterir. Talât Paşa ve Enver Paşa'ya hitaben kaleme aldığı 20 Eylül 1917 tarihli raporunda halk ile idare arasındaki bağlantının sarsıldığını vurgular ve *"her taraftan çürüyen devletin bir gün içten, birden bire ve hepten çökme ihtimali"*ni acilen barış yapılmadığı takdirde karşılaşılabilecek en büyük tehlike olarak gördüğünü belirtir.⁶ Ne var ki görüşlerinin devlet ricâli tarafından önemsendiğini gösteren bulgulara sahip değiliz. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra diğer ordu kumandanları gibi İstanbul'a çağırılan Mustafa Kemal Paşa 13 Kasım günü şehre ulaşır. Paşa'nın daha başkente gelmeden önce siyasi faaliyetlere başladığı bilinmektedir. Savaş halinin mümkün olan en az hasarla kapatılabilmesi amacıyla Ahmet İzzet Paşa kabinesine (14 Ekim-11 Kasım arası görevde) Harbiye Nâzırı olarak alınması yönündeki başarısız girişimi bunlardan ilkidir. Kendisi İstanbul'a vardığında henüz iki gündür görevde olan Tefik Paşa kabinesinin Meclis-i Mebusan'da güvenoyu alamaması için -mecliste kulis yapacak kadar- gayret etmesi dikkate değer fakat olumsuz sonuçlanan çabalarından bir başkasıdır. Mevcut sistemi daha da işlemez hale getiren başkent bürokrasisine dayanarak ya da ona dahil olarak ülkenin kurtarılacaklamayacağını anlaması uzun sürmez. Nitekim Meclis-i Mebusan'ın 21 Aralık 1918'de padişah tarafından feshedilmesi geriye gidişin ilk göstergesidir. Yürürlükteki

anayasanın (Kânûn-ı Esâsî) dört ay içinde seçimlerin yenilenmesini öngören otuz beşinci maddesine rağmen 4 Ocak 1919 günü çıkan padişah iradesi, seçimlerin barış sonrasına kadar ertelendiğini açıklayarak bir anlamda Osmanlı siyasi düzeninin mutlak monarşiye dönüşünü ilan eder. Bütün bu şartlar altında geçen altı aylık süreyi Mustafa Kemal *"her yerde ve herkesi"* görüşmeler yaparak geçirir. Özellikle en yakınındakilerle yaptığı toplantıların, İstanbul'dan alınacak bir görevle Anadolu'ya geçmenin yolları ve millî mücadelenin başlatılması üzerine olduğu bellidir.⁸ Fakat bu fikirlerin işgal İstanbul'unun umutsuz ortamında üretildiği unutulmamalıdır. Çünkü o dönemde mütarekeyi yok sayıp galip devletlere yeniden savaş açarak sonuç elde edilebileceği düşünülüyordu.⁹

Hareket Tarzı

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmek için beklediği fırsat, kendi isteği doğrultusunda tanınmış geniş yetkilere sahip olarak Samsun civarındaki karışıklıkları önlesin diye atandığı Dokuzuncu Ordu Müfettişliği¹⁰ ile getirilmiştir. Kendisine göre İstanbul'dan uzaklaştırılmasını da amaçlayan bu kararın sahipleri, tanıdıkları yetkilileri bilerek ve anlayarak vermemişlerdi.¹¹ Çünkü sonradan açıkladığı üzere daha İstanbul'da iken vardığı karar, ulusal egemenliğe dayalı bağımsız ve yeni bir Türk Devleti kurmaktır.¹² Mustafa Kemal Paşa maiyetindekilerle birlikte Samsun'a çıktığında (19 Mayıs) Anadolu'nun bazı bölgelerinde işgallere karşı yerel direniş unsurları belirmişti. Özellikle İzmir'in işgal edilmesinin (15 Mayıs) İstanbul'da halk arasında şaşkınlık yarattığı ve belirli bir bilinçlenmeye neden olduğu belirtilmelidir.¹³ Bir hafta kadar Samsun'da kaldıktan sonra 25 Mayıs günü Havza'ya geçilmiştir.¹⁴ Burada bulunduğu zaman zarfında Mustafa Kemal Paşa'nın iletişim kurabildiği tüm askerî, mülkî erkân ile sivil unsurları işgallere karşı örgütlemeye çalıştığı görülür. Kurduğu temaslara usûl ve içerik bakımından hükûmet ve İstanbul'daki

Amasya Kararlarının
Alındığı
Saraydüzü
Kışlası

6 Şükrü Tezer, Atatürk'ün Hâtıra Defteri, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Üçüncü Baskı, 1995, s. 141-147.

7 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Ankara, Türk Teyyare Cemiyeti, 1927, s. 34.

8 Kâzım Karabekir, Paşaların Hesaplaşması, Haz. Faruk Özerengin, İstanbul, Emre Yayınları, Üçüncü Baskı, 1995, s. 38-39; İsmet İnönü, Hatıralar, Haz. Sabahattin Selek, Ankara, Bilgi Yayınevi, Dördüncü Basım, 2014, s. 164; Feridun Kandemir, Hatıraları ve Söyleyemedikleri ile Rauf Orbay, İstanbul, Yakın Tarihimiz Yayınları, 1965, s. 32.

9 İsmet İnönü, a.g.e., s. 164.

10 Ordunun yeniden yapılandırılması kapsamında 15 Haziran 1919 günü Üçüncü Ordu Müfettişliği'ne dönüştürülmüştür.

11 Gazi Mustafa Kemal, a.g.e., s. 10.

12 a.g.e., s. 12.

13 İsmet İnönü, a.g.e., s. 169.

14 Hüsrev Gerede, Hüsrev Gerede'nin Anıları: Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Devrimler, Haz. Sami Önal, İstanbul, Literatür Yayınları, İkinci Baskı, Kasım 2002, s. 29.

AMASYA KARARLARINI OKUMAK

işgal güçlerince fark edilmesi uzun sürmez. Göreve başlamasının üzerinden bir ay bile geçmeden başkente çağırılmıştır (8 Haziran). Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa ile yanındakiler daha güvenli gördükleri Amasya'ya gelirler (12 Haziran). Mustafa Kemal Paşa'nın kendisini karşılamaya gelen Amasyalılara hitaben yaptığı konuşmada:

"padişah ve hükûmet esir durumdadır, memleket elden gitmek üzeredir. Düşmanın Samsun'dan yapacağı bir harekete karşılık ayaklarımıza çarıklarımızı çekecek, dağlara çekilecek, vatani en son kayasına kadar savunacağız"

dediğini, o gün orada bulunan Hürrem Arpacıoğlu not defterine kaydetmiş ve sonradan açıklamıştır.¹⁵ Mustafa Kemal Paşa'nın kısa fakat etkili olan Amasya günleri işgallere karşı yürütülecek mücadelenin eylem planını oluşturmakla geçmiştir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar müşterek bir mesaiyi zorunlu kıldığı için önceden planlandığı düşünülen bir komutanlar toplantısı düzenlenmesi uygun görülür. Çünkü Batı Anadolu'daki temaslarını bitiren Hüseyin Rauf (Orbay) Bey Ankara'da bulunan Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile buluşmuş ve birlikte haber beklemekteydiler. Mustafa Kemal Paşa'nın karargâh subaylarından Hüsrev (Gerede) Bey'in Havza'da günlüğüne kaydettiği 10 Haziran 1919 tarihli notta Ankara'da bulunan her iki komutan için *"yanımıza gelmelerini yazdık"* dediği görülür.¹⁶ Bu da göstermektedir ki başlangıçta Havza'ya davet edilen Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile Hüseyin Rauf (Orbay) Bey şartların değişmesinden dolayı mecburen Amasya'ya geçmişlerdir (19 Haziran). Üçüncü Kolordu Kumandanı olarak Sivas'a gitmesi gerekirken İstanbul'dan beraber geldiği Mustafa Kemal Paşa tarafından Samsun Mutasarrıflığı görevinde tutulan İbrahim Refet (Bele) Bey ise diğer komutanlardan bir gün sonra şehre varır.¹⁷ Komutanlar arasında süren toplantılar sonunda görüş birliğine varılan hususlar 21/22 Haziran gecesi yazıya dökülmüş ve tamim (genelge) başlığıyla ilgili yerlere ulaştırılmıştır.¹⁸ Kararların

Mustafa Kemal Paşa'nın 13 Kasım günü İstanbul'a geldiğini açıklayan bir gazete haberinde "Anafartalar Kahramanı'nın mühim bir vazifeye tayin edileceği" duyumuna yer verilmişti.

**Yeni Gün, 14 Teşrin-i sâni 1334
(14 Kasım 1918)**

kısa sürede yetişecek şekilde yola çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. İkinci madde doğu vilayetleri adına toplanacak Erzurum Kongresi için seçilmiş bulunan temsilcilerin, sonrasında Sivas'taki kongreye de katılmalarını öngörür. Üçüncü maddede ise kongreye katılacak temsilcilerin Müdafaa-i Hukuk dernekleri ve belediye başkanlıkları aracılığıyla seçilmesi talep edilmektedir. Metne genelge özelliği veren son maddede sıralanan hususların uygulanması istenir. Ali Fuat (Cebesoy) Paşa *"mukaddes ittifak"* olarak yorumladığı metni *"Amasya Mukarreratı"* olarak isimlendirmeyi yeğler.²⁰ Anıların da, sivil ve askeri makamlara yollanan orijinal tamim metninde bulunmayan (ayrıca hazırlanıp imza edildiği muhtemeldir) üç madde daha sıralamıştır. Bunlardan birincisi, alınan kararların uygulanmasına çalışacak görevlilerin isimlerinin yer aldığı ve tamamı askerlerden oluştuğu görülen (Canik Mutasarrıfı Hamit Bey hariç) maddedir. Diğer madde, telgraf haberleşmesini kısıtlayan Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü'nün genelgesine yönelik protestoların devamı kararına ilişkindir.²¹ Son maddede ise ülke genelindeki hiçbir ordu birliği-

15 "Samsun'dan sonra Amasya'da İndirilen İlk Darbe", Ulus, 19 Mayıs 1962, s. 5.

16 Hüsrev Gerede, a.g.e., s. 35.

17 Mustafa Kemal Paşa'ya göre Amasya'daki toplantı "hüsn-ü tâlih ve tesadüf" eseri gerçekleşmiştir. Bkz. Gazi Mustafa Kemal, a.g.e., s. 25.

18 Mustafa Kemal Paşa sonraki konuşmalarının birinde söz konusu genelgeden "mahrem beyannâme" olarak söz eder. Bkz. T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre 1, İçtima Senesi 1, cilt 1, İkinci İçtima, s. 11.

19 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk (Muhteviyâtına Ait Vesâik), Ankara, Türk Tayyare Cemiyeti, 1927, s. 17-18.

20 Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, İstanbul, Temel Yayınları, 2000, s. 73.

21 Osmanlı Devleti'ndeki iletişim koşullarının Milli Mücadele dönemini şekillendiren tarihsel etkenlerin başında geldiği unutulmamalıdır. Birinci Dünya Savaşı'nın başında Osmanlı topraklarındaki her 1 000 km²'lik alana ortalama 91 km telgraf hattı düşüyordu. Aynı dönemde telgraf şebeke uzunluğu ortalaması Hindistan'da 28 km, ABD'de ise 236 km idi. Bkz. Kurt Steinhaus, Atatürk Devrimi Sosyolojisi, cilt 1, çev. Necdet Sander, İstanbul, Yeni Gün Haber Ajansı, 1999, s. 90-91. Osmanlı'daki haberleşme ağının gelişmişliği Mustafa Kemal Paşa'nın sonradan söylediği "savaş telgraf telleriyle kazandım" sözünü haklı çıkaracak niteliktedir.

nin kapatılmaması, kumandasının bırakılmaması, silah ve mühimmatının kesinlikle elden çıkarılmaması istenmektedir.²² Falih Rifkî Atay'a göre Amasya Kararları'nın hiç açıklanmayan bir maddesi de vardır. Buna göre eğer ihtiyaç duyulursa Mustafa Kemal Paşa, Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ve Hüseyin Rauf (Orbay) Bey milli hükümeti teşkil edecek çekirdek kadroyu oluşturacaktı.²³ Kararların komutanlarca imzalanması bahsi de açıklanmaya değerdir. Mustafa Kemal Paşa'ya göre Rauf ve Refet Beyler metni imzalamakta çekingen davranmışlardı. Misafir bulunduğu bir ortamda kendini ilgili ve yetkili görmediğini söyleyen Hüseyin Rauf (Orbay) Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın ısrarı neticesinde kararları imzalamıştır.²⁴ İbrahim Refet (Bele) Bey'in kararsızlığı, gerektiğinde hükümet kurulmasını öngören cümleden ileri gelmişti. Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'nın devreye girerek kendisine açıklamada bulunmasından sonra kararları imzalar. Fakat Mustafa Kemal Paşa'ya göre tereddüdünün nedenini anlamakta zorlandığı bu olayın sonunda İbrahim Refet (Bele) Bey kararların yazılı olduğu müsveddeye görülmesi bile zor olan bir işaret bırakır.²⁵ Mustafa Kemal Paşa genelgenin gönderildiği günün öncesi (21 Haziran) başkentte bulunan bazı siyasetçi, yazar ve idarecilere de genel bir mektup yazmıştır.²⁶ *İstanbul'da Bazı Zevata Hususî Mektup* adlı bu belgede, artık İstanbul'un Anadolu'ya hâkim değil tâbi olmak zorunda olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir. Yine aynı mektupta vurguladığı aşağıdaki husus mücadelesindeki kararlılığı göstermesi açısından önemli sayılmalıdır:

"bu gaye-i salâh ve millî istihsal edilinceye ka-

Mustafa Kemal Paşa'nın Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan ayrıldığını duyuran bir gazete haberi
Alemdâr, 17 Mayıs 1335 (1918)

dar âcizleri Anadolu'dan ve sine-i milletten ayrılmayacağımı ve bu noktada nihayetine kadar bir ferd-i millet gibi çalışacağımı millete karşı mukaddesatım namına söz verdim ve hiçbir kuvvet bu azm-i millîye mani olmayacaktır."

Mücadelenin Olanakları

Mustafa Kemal Paşa uzun ve ünlü nutkunun bir yerinde Amasya'da oluşturulmuş maddelerin *"karanlık bir odada alınmış tehlikeli ve esrarengiz"* kararlar olmadığını belirtme gereği duymuştur.²⁷ Çünkü gizli saklı planların uygulandığı İttihat ve Terakki deneyimi göstermişti ki, Meşrutiyet ile yönetilse dahi denetim mekanizmalarının zayıf olduğu bir toplumsal/siyasal sistem kendisini yıkıma götürecektir kadar kişisel tahakküm üretebiliyordu. Bu yönüyle Amasya toplantısının yazılı sonuçlarını, girilecek mücadelede millete dayanma düşüncesi üzerinden okumak Osmanlı-Türk modernleşmesindeki önemli bir tarihsel eşiğin geçildiğini değerlendirmemize yarar. Her ne kadar o dönemin biricik siyasi kaygısı padişahın feshettiği Meclis-i Mebusan'ın açılarak meşru-

ti yönetimin yeniden tesisi olsa da milli hâkimiyet fikrinin işlendiği Amasya Genelgesi cumhuriyete uzanan daha geniş ve köklü bir hedefin ilk nüvesini oluşturur. Yerel direniş unsurlarını örgütleyerek ulusal ölçekte birleştirmeyi hedefleyen Mustafa Kemal Paşa'nın liderliği elbette bu tarihsel dönemi yönlendiren öznel etkenlerin başında gelir. İkinci Ordu Müfettişi Mehmed Cemal (Mersinli) Paşa'dan (çok geçmeden İstanbul'a gidip Harbiye Nâzırı olmuştur) sonra Anadolu'daki en kıdemli asker olarak mücadeleye atılmış olması en azından başlarda sözünün geçmesini kolaylaştırmıştır. Hepsinden öte henüz Mondros Mütarekesi'nin imzalanmadığı bir zamanda not defterine *"elime büyük yetki ve güç geçerse sosyal hayatımızda arzu edilen inkılâbı birdenbire uygulayabileceğimi düşünüyorum"*²⁸ yazabilecek bir insanın, Anadolu hareketinin liderliğine talip olması zaten şaşırtıcı değildir.

22 Ali Fuat Cebesoy, a.g.e., s. 93-94.

23 Falih Rifkî Atay, Çankaya, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2008, s. 211.

24 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Ankara, Türk Tiyare Cemiyeti, 1927, s. 26. Olayın tanığı olan yâver Cevat Abbas (Gürer) Bey'in anlatımı Mustafa Kemal Paşa'nın sözlerini doğrular niteliktedir. Aynı yerde, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'nın sonradan odaya gelerek kararları imzaladığını açıklar. Bkz. Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl, der. Turgut Gürer, İstanbul, Yapım-C, 2006, s. 236-237.

25 Gazi Mustafa Kemal, a.g.e., s. 27. Kendisiyle yapılan bir görüşmede Mustafa Kemal Paşa ile arasındaki ilk anlaşmazlığın hangi meseleden çıktığı sorusuna Refet (Bele) Paşa'nın "hiçbir zaman anlaşamadık" cevabını vermesi anlamlıdır. Bkz. Sabahattin Selek, Anadolu İhtilâli, cilt 1-2, İstanbul, Burçak Yayınevi, 1966, s. 147.

26 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk (Muhteviyâtına Ait Vesâik), Ankara, Türk Tiyare Cemiyeti, 1927, s. 18.

27 Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Ankara, Türk Tiyare Cemiyeti, 1927, s. 25.

28 Tedavi için bulunduğu Karlsbad'da 6 Temmuz 1918 günü yazılmıştır. Bkz. Ayşe Afetinan, M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İkinci Baskı, 1991, s. 43.

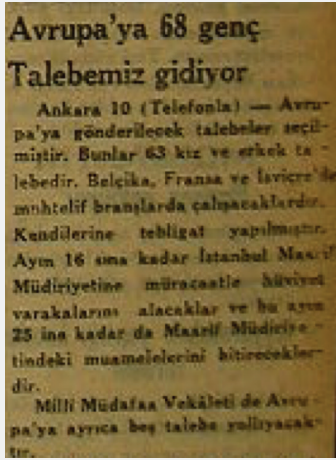

“SİZİ BİRER KIVILCIM OLARAK GÖNDERİYORUZ. GÜR ALEVLER OLUP DÖNMELİSİNİZ.”

Kasım TEKE (*)

Türk milletinin geleceği olan gençlerin en iyi şekilde yetiştirilmesi Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli eğitim gündemi olmuştur. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, daha 1 Mart 1922 tarihinde Büyük Millet Meclisi’nin açılış konuşmasında konunun önemini şöyle belirtmişti:

“Hükümetin en feyizli ve önemli görevi eğitim işleridir. Bunda başarılı olabilmek için öyle bir program takip etmeye zorunluyuz ki, çevrenin, şartları ve çağın gerekleriyle tamamen uygun ve uyumlu olsun... Ulusal dehanın gelişimi ve bu sayede layık olduğu uygarlık düzeyine yükselebilmesi elbette iyi meslek sahipleri yetiştirmekle ve ulusal kültürümüzü yükseltmekle mümkündür.”¹

Cumhuriyet Gazetesi 11 Ekim

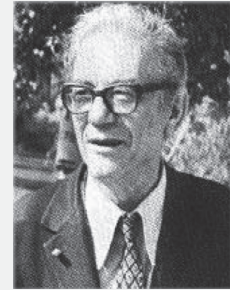
Cumhuriyet Gazetesi

Bu hedef doğrultusunda 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu ile “Ulusal, laik, modern, demokratik bir okul” yaratılması amaçlanmıştır. Alınan bu karar Cumhuriyet tarihinin en önemli adımıydı. Bu doğrultuda yurt dışına öğrenci gönderilmesi konusu ilk kez bu kanun çerçevesinde ele alınmış ve 29 Ekim 1924 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığının açtığı Avrupa sınavı ile uygulamaya konulmuştur. Yapılan bu ilk sınavda 22 genç Almanya, Fransa ve Belçika’ya gitmeye hak kazanmıştır. Ocak 1925’te gönderilen ilk öğrenci grubunda: Mahmut Cüda, Muhittin Sebati, Cezmi Rifki, Cemil Sena Ongun, Naci Ecer, Vildan Aşır Savaşır, Burhan Toprak, Ek-

rem Zeki Ün, Osman Horasanlı, Necip Fazıl Kısakürek, Sadi Irmak, Suat Hayri Ürgüplü, Cevat Dereli, Şefik Akdik, Ali Münip Karsan, Namdar Rahmi ve Necmi Bey gibi isimler yer almaktaydı. İlk grubun ardından Milli Eğitim Bakanlığının yanı sıra birçok devlet kuruluşu da Avrupa’nın çeşitli ülkelerine eğitim için öğrenci göndermeye seferber olmuştur. ATATÜRK Dönemi’nde yurt dışına çeşitli bilim ve mühendislik dallarında öğrenim görmek üzere gönderilenler arasında, Enver Ziya Karal, Afet İnan, Remziye Hisar, Sabahattin Eyüboğlu, Nüzhet Gökdoğan, Ali Rıza Berkam, Aydın Sayılı, Cahit Arf, İhsan Ketin, Mustafa İnan, Besim Darkot, Kazım Çeçen, Mustafa Nusret Küçükoğlu, Macit Gökberk, Kâmile Şevki Mutlu, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Sait Akpınar gibi sonradan bilim ve kültür dünyamızda ünlenecek kişiler de yer almaktaydı. Bu kapsamda 1929 Nisan’ında dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati’nin bizzat kaleme aldığı 1416 Sayılı “*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır. Böylece devlet dairelerinin, valiliklerin, belediyelerin, ticaret odalarının, iktisadi devlet kuruluşlarının, askeri okul ve kurumlarının yurtdışına öğrenci gönderme kuralları belirlenmiştir.²

Avrupa’ya gönderilen öğrenciler arasında bulunan, Dünya’da Arf Kanunu ile tanınan Cahit ARF yıllar sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesinde verdiği bir konferansta şunları söyler;

“İstiklal Savaşını kazanmış olmak bize inanılmaz, eşi bulunmaz bir güven duygusu aşılamıştı. Öyle ki o tarihlerde bizim için yapılamayacak şey, varılamayacak hedef yoktu. Laboratuvarımız, dergiyimiz, kitaplarımız böyle araştırma olanaklarının eksikliğine hiç önem vermeden istersek en güç bilimsel problemleri çözebileceğimize, yepyeni buluşlar yapabileceğimize inanıyorduk.”³

Cahit Arf*

2 Neziha Başgelen, ATATÜRK’ün Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Projesi ve Eskişehir Alanında İlk Yetişenler, İstanbul 2011, s. 13 - 14

*Fotoğraf: <http://gelisenbeyin.net/cahit-arf.html> (10.02.2017)

**Fotoğraf: <http://galeri.uludagsozluk.com/r/cahit-arf-61799/> (10.02.2017)

3 Erdal İnönü, “Matematik ve Fizik Dallarında Türkiye’nin Yüzyıllık Gelişmesi İçinde ATATÜRK’ün Üniversite Reformunun Yeri”, Bilim Teknik Dergisi, Sayı 168, Kasım 1981, s.2

*Öğ.Bnb. Tarih Öğretmeni, Anıtkabir Müze Komutanı
1 A.S.D., C I, s. 244

Avrupa'ya gönderilen ilk öğrenci grubunda yer alan Prof. Dr. Sadi Irmak Avrupa'ya nasıl gittiğini ve o anki ruh halini şöyle anlatır:

“1924 yılı Ekim ayında iddik. Büyük zaferden sonra ATATÜRK iki girişimde bulunmuştu. İlki İzmir’de topladığı Türkiye İktisat Kongresi ki, “Milli Ekonomi” sözü tarihimize ilk kez bu kongrede ortaya atılmıştı. İkinci Avrupa’ya ilk öğrenci kafilesinin gönderilmesidir. Bu ilk kafilede Avrupa’ya gitmek üzere 150 kişi baş vurmuştu. Son derece sıkı bir eleme sınavı geçirdik. Konunun önemi şurada idi: ölüm kalım savaşından henüz çıkmış ve binlerce derdi olan memlekette Avrupa ilmi ile temas ilk yılında yer alıyordu. Şimdi bu gruptan anımsayabildiğim, Suat Hayri, Burhan Toprak, Namdar Rahmi, Vildan Aşır, Cemil Sena ve Necip Fazıl bulunuyor. Yola çıkacağımız gündü. Beni Berlin Üniversitesi’ne yolluyorlardı. O zaman Berlin’e Balkanlardan ve Polonya’dan geçen bir trenle gidiliyordu. Trene bi-

Prof. Dr. Sadi *

neceğim sırada bir telgraf müvezziinin “Mahmut Sadi” diye avaz avaz bağırdığını duydum. Elime bir telgraf tutuşturuldu. İmza Milli Eğitim Bakanının idi. ATATÜRK’ün emri ile çekilmişti. İçinde unutamadığım şu cümle vardı.

“Sizi bir kıvılcım olarak gönderiyoruz. Gür alevler olarak dönmelisiniz.”

Hangi derse girsem, hangi sınava çıksam kulaklarımda bu cümle çınlardı. Yol boyunca içimde alevden bir istek ve omuzlarımda dağlar gibi bir sorumluluk taşıyordum. Bu ses artık ömrüm boyunca beni bırakmayacaktı.”⁴

“Türkiye’nin ilk kadın patoloğu olarak 1945’de Ankara Üniversitesi’ne bağlı olarak kurulan Tıp Fakültesi’nde Histoloji-Embriyoloji Kürsüsünü ve Enstitüsünü kurması ve geliştirmesi, bu alanda öğrenci eğitime ek olarak Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakülteleri’nde Histoloji-Embriyoloji alanlarında görev yapan çok sayıda öğretim üyesini yetiştirmesi, kendi adıyla geçen ‘Şevki Metodu’ veya ‘Şevki Tekniğini geliştirmesi’⁵ nedeniyle 1994 yılında TÜBİTAK hizmet ödülüne layık görülen Türkiye’nin ilk Kadın Tıp Profesörü olan Kamile Şevki Mutlu, yurt dışına gönderilen öğ-

rencilerden ikinci grupta yer almaktaydı. 09 Kasım 1953 Pazartesi günü Ankara Tıp Fakültesi Histoloji ve Embriyoloji Kürsü Başkanı Anatom Patolog Prof. Dr. Kâmile Şevki MUTLU, ATATÜRK’ün tabutunun açılması ve tahnit işleminin çözülmesinde görevlendirilmişti. Prof. Dr. Kâmile Şevki MUTLU o gün yaşadıklarını şu şekilde anlatır;

“8 Kasım 1953 Pazar. Gece saat 23 Ankara Yüksek Caddesindeki evimde yatağımdayım. Başucumdaki telefonun sesiyle gözümü açıyorum. Bademcik foküsüne bağlı Sepsis’den ateşim o gün on bir defa 40’a çıkmış inmiş ve beni pestile çevirmişti. Salondaki telefonda konuşmaya başlayan eşim Dr. Nusret Mutlu’nun sesini işitiyorum. Az sonra yatağımın yanına geliyor ve Ankara Valisi seninle konuşmak istiyor diyor. Vali Atanın naaşının Anıtkabir’e nakli için kurulmuş ve o saatlerde çalışmakta bulunan komite namına beni bir vazifeye davet ediyordu. Tahnitli olarak muhafaza edilmekte bulunan aziz ölünün naaşı, ananeye uyularak, toprağa verileceğinden tarafımdan muayenesini kararlaştırmışlar. Basiretim bağlanmış olacak; hastalığımı anlatarak, bu vazifeyi başka bir meslektaşımın yerine getirmesini ileri sürüyorum. Konuşmanın mahiyetini fark eden eşim, telefonda benim üzerimdeki ısrarlara iştirak ile “Ben seni sarar sarmalar götürürüm, bu fırsat kaçırılır mı; tarihi vazife” diye telaşlı işaretle yapıyor ve bir şeyler daha fısıldıyor. Birden irkiliyorum ve “peki gelirim” diyorum.

Ertesi sabah, 9 Kasım 1953 Pazartesi. Etnografya müzesinde aziz ölünün huzurundayız. Titriyorum. Eşim bütün kuvvetiyle tutmasa yere yuvarlanacağım. Komite üyeleri solumda geride duruyorlar. Yüksek teknik öğretmen okulundan on öğretmen önümdeler. Bana yardımcı olarak geceden isimlerini verdiğim adli tıp doçenti, kıymetli ve vefakâr eski mesai arkadaşım Dr. Cahit ÖZEN, Histoloji asistanım Dr. Şeref YAZGAN ve Ankara Numune Hastanesi otopsi salonunda vaktiyle uzun yıllar benimle beraber çalışmış emektar Salih KEBAPÇI yanımdalar; gözümün içine bakıyorlar, çıt yok. Genç öğretmenlere gül ağacından yapılmış tabutun kapağını açmalarını söylüyorum. Ne çevik ve enerjik çalışma Vidaların sökülmesi dakika bile almıyor. Kapak kaldırıldı. Şimdi lehimli kurşun tabut görünüyor. Bunun kapağının yalnız üç kenarında lehimin sökülmesini istiyorum; bu da hemen yerine getiriliyor. Lehimi sökülme kenarı üzerinde çevrilerek kapağın açılmasıyla derin bir huzura kavuşuyorum; çünkü naaş ile tabut arasındaki boşlukları silme dolduran ince talaş tozu ıpslak. Ve tahnit solüsyonundaki şimik maddelerin kokusunu almaktayım. Heyecanım artıyor. Demek, Atanın maddi varlığını, fani hayatına son verdiği andaki durumu ile görebileceğim. Halbuki kulaklarımıza ne dedikodular gelmişti; tahnit

*Fotoğraf: [4 Sadi Irmak, ATATÜRK ve Türkiye’de Çağdaşlaşma Atılımları, 1981, s. 140](http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisi-id=1797(10.02.2017) Sadi Irmak, ATATÜRK ve Türkiye’de Çağdaşlaşma Atılımları, 1981, s. 140</p></div><div data-bbox=)

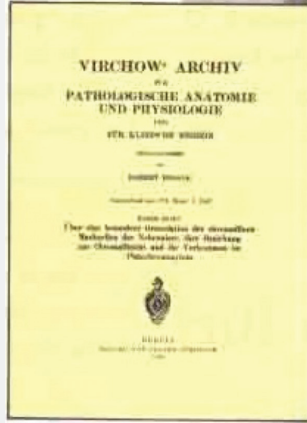
5 Füsün Oralalp, “Cumhuriyet’in Gururu Kadın Hekimimiz Kamile Şevki Mutlu”, Bilim ve Teknik Dergisi, sayı 329, Nisan 1995, s. 58

“SİZİ BİRER KIVILCIM OLARAK GÖNDERİYORUZ. GÜR ALEVLER OLUP DÖNMELİSİNİZ.”

Prof. Dr. Kamile *

iyi yapılmamış, pütrifikasyon neticesi husule gelen gazlarla patlamış, nöbetçi er korkusundan bayılmış vb. Bu söylentilerden, bir patolog olarak yıllarca nasıl üzül müştüm. Şimdi ise, şu ıslak talaş tozu bana her işin yolunda yapılmış olduğunu kesin olarak haber veriyordu. Talaş tozu tabutun ayak tarafına doğru toplandı. Naaş kahverengi muşamba ile sarılı olarak görüldü. Yüzünü örten ıslak pamuk kitlesi kaldırıldı ve Atanın mü-heykel yüzü ile karşılaştım. Atatürk ve eseri, birbirimize baktık sanki. Uzun kaşlarından ince bir tutam sol göz kapağının üzerine inmiş, Ata sanki, on beş yıl önce Dolmabahçe sarayındaki hasta yatağında uyuyor. Ağzımdan hemen şu sözler döküldü; Bu tahniti eski Gülhane hocalarından Prof. Dr. Lütfü AKSU yapmıştı. Kendisi de iki sene önce rahmetli oldu. Nur içinde yatsın. Evet ideal bir tahnitti bu. Rahmetli hoca kullandığı solüsyondan birer şişeye doldurup ağızlarını lehimlemiş, üzerlerine yapıştırdığı etiketlere terkebini kaydetmeyi de ihmal etmemiş ve bunları Atanın kolları arasına yerleştirmişti...”⁶

Bu konuda son olarak Türkiye’den ilk olarak Nobel Kimya ödülü alan Prof. Dr. Aziz Sancar’dan bahsetmek istiyorum. “2015 yılı, Nobel Kimya Ödülü ‘DNA onarımının mekanistik araştırmaları’ sebebiyle Aziz SANCAR, Paul MODRICH ve Thomas LINDAHL’a verilmiştir. Bu araştırmalar hücrelerin hasarlı ‘DNA’yı nasıl onardığını ve genetik bilgiyi koruduğunu moleküler seviyede aydınlatmıştır. Aziz SANCAR, nükleotid kesim onarımı mekanizmasını ve fotoliyaz enziminin işlev mekanizmasını çözmüştür. Bu iki mekanizma ultraviyole ışınlarından DNA hasarını onarırlar. Ayrıca nükleotid kesim onarımı sigara dahil birçok kimyasal mad-

deden kaynaklanan hasarın onarımı için kullanılır. DNA hasarı deri kanserine ve sigara dumanı akciğer kanserine sebep olurlar. Yaşayan hücrelerin işlevleri konusunda elde edilen bu temel bilgilerle kanser tedavisi dahil yeni gelişmelerin önü açılmıştır.”⁷

Prof. Dr. Aziz Sancar kazandığı Nobel Ödülü’nü ATATÜRK’ün ebedi istirahatgâhı Anıtkabir’de sergilenmesi maksadıyla Genelkurmay Başkanlığına vermiştir. Aziz Sancar’ın Nobel ödülü Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi Tonoğlu Galeriler Bölümünde “Eğitim, Bilim, Tarih ve Dil Alanında Yapılan Reformlar” bölümünde 19 Mayıs 2016 tarihinde devlet töreni ile ziyarete açılmıştır. Nobel Ödülü’nün yer aldığı vitrinde Aziz Sancar’ın ödülünü neden Anıtkabir’e verdiği şöyle açıklanmaktadır;

“ATATÜRK ve arkadaşları, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarında büyük bir eğitim seferberliği başlatmıştır. Vatan sevgisi ile dolu idealist öğretmenler Savur gibi ülkenin en uzak köşelerinde genç nesillere en üst düzeyde temel eğitim vermiştir. ATATÜRK ve Cumhuriyet yüksek öğretimde de devrimsel yenilikler yapmış, tüm vatandaşlarına eğitim olanakları sunmuştur. Aziz Sancar bu ileri görüşlü eğitim reformlarının verdiği özgüven ile tüm insanlığın hizmetinde DNA onarımı araştırmalarını yapmıştır. Bu nedenle Aziz Sancar, 2015 Nobel Kimya ödülünün kendisine değil, ATATÜRK ve Türkiye Cumhuriyeti’ne ait olduğuna inanmaktadır.”⁸

Prof. Dr. Aziz Sancar *

Atatürk’ün yurtdışına eğitim için gönderdiği öğrencilerin yıllık buluşması *

*Fotoğraf: [http://tudcoop.com/default.asp?ID=7&pID=129#pg\(10.02.2017\) \(İBB ATATÜRK Kitaplığı Arşivi\)](http://tudcoop.com/default.asp?ID=7&pID=129#pg(10.02.2017) (İBB ATATÜRK Kitaplığı Arşivi))

6 Kamile Şevki Mutlu, “ATATÜRK’ün Anıtkabir’e Naklinden Bir Hatıra” (14 Mart 1964 tarihli Tıp Dergisinden tıpkı basım) Bilim ve Teknik Dergisi, sayı 329, Nisan 1995, s. 65 (Fotoğraflar Dergiden alınmıştır.)

7 Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi, Nobel Ödülünün Sergilendiği Bölüm. (13.01.2017)

*Fotoğraf: Nezih Başgelen, ATATÜRK’ün Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Projesi ve Eskiçağ Alanında İlk Yetişenler, İstanbul 2011

Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi, Nobel Ödülünün Sergilendiği Bölüm. (13.01.2017)

ATATÜRK VE HALKÇILIK

Özen TOPÇU (*)

Giriş

18. yy.nin ikinci yarısından itibaren, Osmanlı aydınları, önce Genç Osmanlılar, daha sonra Genç Türkler olarak imparatorluğun kötüye gidişini önleyecek çareler aradılar. Tüm çalışmaları “Bu devlet nasıl kurtulur” sorusuna cevaplar aramaktı.¹ Özellikle Genç Türkler ve onların örgütlü temsilcisi İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin (İTC) tüm çabaları, tüm yenilikleri, Osmanlı Devleti’ni çöküntüden kurtaramadı, ama modern Türkiye’nin bir laboratuvarı oldular.

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk, yıkılmış, darımağın olmuş bir ulusu birleştirip, tüm dünyanın hayran kaldığı ulusal bağımsızlık savaşı ile modern Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunun ilk gününden itibaren büyük atılımlar, büyük devrimler gerçekleştirmiştir. Atatürk, Türk Devleti’nin bağımsızlığını sağladıktan sonra, Türk’ün bir daha felaketlere ve tehlikelere düşmesini önleyecek bir devlet sistemi kurmuş ve devletin dayanıp uyguladığı ilkeleri belirlemiştir. Devlet sistemini oluşturan, devletin vazifelerini ve niteliklerini belirleyen Atatürk İlkeleri; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılapçılık’tır.

Biz bu çalışmamızda, Atatürk ilkelerinden, Atatürk’ün gösterdiği amaçlar içinde Lider İlke olan Halkçılık’ı² açıklamaya çalışacağız.

Atatürkçülükte Halkçılık, yurdu ayrıcalık iddialarından ve sınıf kavgalarından koruyan bir ilkedir. Halkçılığın birinci unsuru demokratiklik. İkinci unsur, yasal haklar dışında hiç bir kişiye veya topluluğa ayrıcalık tanımamaktır. Üçüncü unsur, sınıf ayrımını ve mücadelesini kabul etmemektir. Halkçılık, Milli Mücadele’nin ilk gününden başlamış ve gittikçe kuvvetlenmiştir³.

İlk kez 1. Dünya Savaşı sırasında vurgulanmış olan “Halkçılık”, ulusal dayanışma ve bütün ulusun çıkarlarını topluluk ya da sınıf çıkarlarının üstünde tutma

düşüncesi anlamına gelir.⁴ İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin, imparatorluk içinde büyük bir kitleyi peşinden sürüklemeyi başaran ilk siyasal örgüt olmuş ve politika da böylelikle halkçı bir nitelik kazanmıştır.⁵ İttihatçılar, halkı örgütleyerek, Avusturya kökenli ithal mallara karşı boykot uygulattılar. Bunda, halk gerçekten etkili bir silah haline getirildi. Halk yığınlarını harekete geçirme fikri bile, o günkü imparatorluk politikası için bir devrim niteliği taşımaktaydı. Yine İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin, İngiltere’nin Babiali için yaptığı iki savaş gemisini göndermemesine karşı düzenlediği halk mitingleri derin etkiler yapmıştı. Cemiyet, halkçılığı Türk siyaset hayatının bir parçası haline getirmeyi başarmıştı⁶.

Atatürk İlkelerinin Doğuş Amacı ve Tarihçesi

Askeri niteliklerini ulusun özellikleri ile birleştirerek yeni bir ülke meydana getiren Atatürk’ün bundan sonraki amaçları ne olmalıydı? Nasıl bir Türkiye istemişti ve Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceğini nasıl ve ne şekilde teminat altına alabilirdi? İşte bu sorulara cevap olarak Atatürk İlkeleri hayata geçirilmiştir.⁷

İstiklal Savaşı ile çeşitli inkılaplar döneminde kazanılan tecrübeler sonunda Cumhuriyet Halk Partisi; tespit etmiş olduğu prensiplerden de faydalanarak devlet ve iş hayatımız için temel teşkil edecek bütün ilkeleri bir araya getirdi.⁸ 20 Nisan 1931’de Mustafa Kemal, ertesi ay CHP kongresinde kabul edilecek (11 Mayıs) ve daha sonra Anayasa’ya konacak(1937) olan altı “temel ve değişmez ilkeyi ilk kez olarak ortaya koyduğu ünlü bildirisini yayımladı. Bildirinin birinci maddesi “Cumhuriyet Halk Fırkası; Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçıdır” der.⁹

Atatürkçülük

Atatürkçülük, Türk Milleti’nin aklın ve bilimin rehberliğinde ileri bir toplum olarak, en kısa sürede çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini, milletler ailesinin bağımsız, eşit ve şerefli bir üyesi olarak demokratik ve laik kurallar içinde mutlu bir yaşam sürmesini amaçlayan, ilkeleri Türk Toplumunun ihtiyaç ve isteklerinden doğmuş çağdaş bir düşünce sistemidir. Atatürkçülük, çağdaşlaşma yolunda daimi bir atılımın, daimi

(*) Emekli Albay

¹ Bernard Lewis; **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Çev. Metin Kırıtlı, TTK.Basımevi, Ankara, 1988, s.212.

² Cahit Tanyol; **Atatürk ve Halkçılık**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ank., 1981,s.6.

³ Genkur.Bşk.lığı; **ATATÜRKÇÜLÜK, Atatürkçü Düşünce Sistemi**, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, s.36.

⁴ Erik Jan Zürcher; **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İst.,1995,s.265.

⁵ Feroz Ahmad; **İttihat ve Terakki 1908-1914**, Kaynak Yayınları, İst.,1971,s.265.

⁶ Ahmad; **A.g.e.**,s.266.

⁷ Genkur.Bşk.lığı, **Atatürkçülük Broşürü**,s.1

⁸ Genkur.Bşk.lığı; **Türk Tarihi ve ATATÜRKÇÜLÜK**, 50nci Yıl Yayını, s.179.

⁹ Lewis; **A.g.e.**,s.285.

ATATÜRK VE HALKÇILIK

bir gelişmenin içinde olmamızı gerektirmektedir. Bize bu gelişmeyi hazırlayacak ortam ise laik devlet ve laik toplum düzenidir.¹⁰

Atatürkçülüğün kişi ve millet olarak benimsenmesi, mevcut ve gelecekteki sapırtıcı ve tutucu cereyanlara karşı korunması; Türk Devleti'nin gelişmesinin, güçlenmesinin ve parlak geleceğinin güvencesidir. Atatürkçülük, dayanaklarını Anayasamızda ve devrim yasalarında bulan değil, onlara dayanan ve Türkiye'nin çeşitli sorunlarını çözülmesine yetecek yollar getiren devrimci bir dünya görüşüdür.¹¹

Halkçılık İlkesi

Halkçılık İlkesi, Türk Toplumu'nda fert, aile, zümre ve sınıf hâkimiyetinin olamayacağı, bütün millet fertlerinin kanun önünde eşitliği esasına dayanır. Bu sebepten Türk İnkılabının halkçılık anlayışı, vatani, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün kabul eden görüşten kaynaklanmaktadır. Türk toplumunda bir sınıfın diğer bir sınıf veya sınıflar üzerine hâkimiyet kurması, Atatürkçü Halkçılık ilkesi ile bağdaşmaz. Çünkü Türk İnkılabının halkçılık anlayışı, bütün millet fertlerini ayrılık gözetmeksizin memleketin öz evladı kabul etmek, onların temel hak ve hürriyetlerini teminat altına almak, devlet yönetimine eşit olarak katılmalarını sağlamak, onları kanun önünde eşit tanımak prensibine dayanır. Bu ilkede devletin vatandaşa, vatandaşın da devlete karşı, karşılıklı hak ve görevleri en çağdaş, en insani şekilde düzenlenmiştir. Millet fertleri arasında ayrıcalık tanımayan bu ilke, milli egemenliğin ve milli iradenin millettten kaynaklandığını göstermesi bakımından demokrasi zihniyetini de simgeler.¹² Halkçılık ilkesinde "milletle efendilik yoktur; hizmet etme vardır. Bu millete hizmet eden onun efendisi olur."¹³

Halkçılık ilkesi, halkın herhangi bir sınıf veya zümre tarafından sömürülmesini reddeder, genel yararı,

¹⁰ Utkan Kocatürk; *Atatürkçü Düşünce Sistemi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara, 1987, s.60.

¹¹ *Cumhuriyet Ansiklopedisi*, "Atatürk", Cilt 2, s.485.

¹² Utkan Kocatürk; *Atatürkçü Düşünce Sistemi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara, 1987, s.60.

¹³ Atatürk M.Kemal; *Söylev ve Demeçleri*, I., s.195.

zümre yararının üstünde tutar. Genel yararı halkın kurmuş olduğu devlet tarafından güvence altına alınmasını gerektirir. Bu yönden Atatürk İlkelerinde Devletçilik, Halkçılığın ekonomik alanda bir koşulu, zorunlu bir ilkesidir. Devletçilik, özel girişimcilığe karşı bir düşmanlıktan çok, özel girişimciliğin halkı sömürmesini önlemek için halk adına, halk için kurulmuş bir güvencedir.¹⁴

Halkçılık, halkın halk tarafından halk için idaresidir. Halkçılıkta asıl önemli olan, halkın kendi kendini demokratik esaslara uygun olarak yönetmesidir. Halkçılıkta devletin siyasi rejimi, halk tarafından ve halkın menfaatine kullanılır. Bu bakımdan halkçılık, gerçek demokrasinin gerçekleşmesi ve yerleşmesi amacına yönelik olur. Halkçılık, halka hakkını verenlerin, halkı sevenlerin bağlı olduğu bir sosyal politika prensibidir, bir tür politik akımdır. Halkçılığın esasında, kökünde halk vardır. Halkçılık halk gerçeğinden hareket eder, toplum düzenini halkın yararına korumayı öngörür.¹⁵

Laik ilkelere göre kurulan Cumhuriyet, "hilafetçilik" karşıtı olarak "halkçılık" ilkesine dayandırılmıştır. Halkçılık ilkesini, bilinçli ve sistematik bir biçimde, imparatorluk ideolojisinin yerine geçirmeye çalışan Mustafa Kemal Atatürk, askeri eylemini, siyasi eylem niteliğine dönüştürmesinin dönüm noktası olan TBMM'nin açılışından itibaren, ortaya attığı her siyasi öneriye ve program taslağına Halkçılık adını koymaya özel bir özen göstermiştir.¹⁶ Bizim tarihimizde, "teba-devlet" ilişkisinden, "ulus-devlet" bilincine Bağımsızlık Savaşı'nda geçilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın deyimlerine dikkat edelim: Hepsinde ağırlık merkezi, "devlet" değil, "ulustur". Kurtuluş Savaşı'nın adına Milli Mücadele", Kurtuluş Savaşı'na katılanlara "milliciler" denirdi. "Kuvayi Milliye", "Misak-i Milli", "TBMM", "Milli Hareket" gibi sözler, Ankara'da kurulan "Ulusal Devlet"te, ağırlık merkezinin halka geçtiğini, kurulan devletin halk devleti olduğunu gösterir. Bunda Mustafa Kemal'in büyük payı vardır.¹⁷

Atatürk'ün anlayışındaki halkçılık, batıcılığın doğal bir sonucudur. Zira batı uygarlığı, halka dayanan, halkı kendi kaderine sahip kılma amacını güden bir uygarlıktır. Atatürk önce bu nedenle, sonra Türk Halkı'na ve bu halkın ezici çoğunluğu olan Türk Köylüsünün ne halde olduğunu iyi bildiğinden dolayı halkçı idi.¹⁸ Hiç bir kim-

¹⁴ Tanyol; *A.g.e.*, s.6.

¹⁵ Hamza Eroğlu; *Türk İnkılap Tarihi*, MEB Yayınları, İst. 1982, s.4.

¹⁶ Emre Kongar; *Devrim Tarihi ve Toplumbilim Açısından Atatürk*, Remzi Kitapevi, İst., 1983, s.311.

¹⁷ Tanyol; *A.g.e.*, s.20.

¹⁸ Genkur.Bşk.lığı; *Türk Tarihi ve ATATÜRK*; 50 nci yıl yayını; s.311.

se bu muzaffer general, bu yılmaz inkılapçı, bu büyük kahraman, bu çok popüler adam kadar halkın kalbine yakın olmamıştır.¹⁹

Bağımsızlık Savaşı'nın anayasası Mustafa Kemal'in "Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir" sözünde özetlenir. Bu cümleden kaynaklanmayan her madde ve kanun, Mustafa Kemal'in kurmuş olduğu devletin dışına düşer. Cumhuriyet Devrimleri bu maddenin ışığı altında değerlendirilmeli, devletin türü, kaynağı ve amaçları bu maddeden çıkarılmalıdır. Cumhuriyet kavramı, Mustafa Kemal'in bağımsızlık savaşının yüreğine yerleştirdiği bu sözle yeni bir anlam kazanır. Her türlü sınıf, zümre egemenliğini dışarıda bırakır.²⁰ Mustafa Kemal'in "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" adını verdiği anayasa, toplum ve devlet kurma ilkesi, soyut bir hukuk formülü değil, halka dayalı bir devlet örgütlenmesinin kurallarını yansıtır.²¹ Bunda "halkla beraber halk için", bir başka deyimle, halkla bütünleşme anlamı vardır. Halkla bütünleşen bir devlet anlayışında, toplumsal sınıflar yerine ortak bir sorumlulukla, hiyerarşik bir tabakalaşma söz konusudur.²²

Atatürk'ün düşüncesindeki halk; ekonomik yeteneklere göre bölünmüş bir bölüm değildir, sosyolojik bir kategori de olamaz. Atatürk kendi ifadesiyle; "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir,²³ der. Bu tanıma göre, halk ile ulus, birbiri içersine kaynaşmış bir bütün teşkil eder. Atatürk, ulusumuzun bütün kesimini "halk" olarak kabul etmiştir. Yine bu ifadeye göre Halkçılık ile Milliyetçilik kenetlenmiştir. Yine Atatürk diyor ki: "Türk Milleti, halk idaresi olan Cumhuriyetle idare olunur."²⁴ Bu tanımlamanın içinde

¹⁹ Muzaffer Erendil; **İlginç Olaylar ve Anektotlarla ATATÜRK**; Genkur.Basimevi, Ank., 1988,s.207.

²⁰ Tanyol; **A.g.e.**,s.57.

²¹ Tanyol; **A.g.e.**,s.59.

²² Tanyol; **A.g.e.**,s.66.

²³ Afet İnan; **Medeni Bilgiler ve M.Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, TTK.Basimevi, Ank., 1988,s.351.

²⁴ İnan; **A.g.e.**,s.384.

de halkçı görüşünü, Milliyetçilikle birlikte Cumhuriyetçilik ilkesine bağlamıştır. Atatürkçü görüşte halkın bir tek anlamı vardır: Türkiye tek sınıflı bir memlekettir. Bu sınıfın ismi de halktır. Sosyal toplumdaki iş bölümünün, memleketimizde alacağı biçim ne olursa olsun, Anayasamız, kanun karşısında bütün vatandaşları eşit tutar. Hiç bir kimsenin, zümrenin ve soyun diğerlerine nazaran çıkarlarında herhangi bir üstünlük tanımaz.²⁵ Atatürk bu konuda şöyle demiştir:

"Biz; memleket halkı, fertleri ve çeşitli sınıf mensuplarının birbirlerine yardımlarını, aynı kuvvet ve nitelikte görürüz. Hepsinin menfaatlerini aynı derecede ve aynı eşitlik duygusuyla temine çalışmak isteriz. Bu tarz, ulusun genel refahı, devlet bünyesinin kuvvetlenmesi için daha uygun olduğu kanısındayız. Bizim gözümüzde, çiftçi-çoban-amele-tüccar-sanatkâr-asker-doktor ve sonuç olarak herhangi bir sosyal kurumda çalışan bir vatandaşın hak, menfaat ve özgürlüğü eşittir."²⁶

Halkçılık İlkesi'nin bir başka özelliği, Bağımsızlık Savaşı'nın "geniş ittifak"ını belirlemesidir. Halkçılığın bu bütünleştirici ilkesi, yeni Cumhuriyet'in herhangi bir sınıfa dayanmadığını ilan etmek amacıyla da kullanılıyordu. Görüldüğü gibi Halkçılık ilkesi, genel olarak "dayanışmacı" bir yaklaşımın izlerini taşımaktadır. Biraz saptırıldığı takdirde faşist devletin temeli "korporatif" yaklaşıma yakın olan bu ilke, ancak Atatürk'ün ve kurduğu koruduğu ince ve hassas dengeler sayesinde, bugünkü demokrasiye kadar gelen bir Cumhuriyetçiliğin ikiz kardeşi olabilmıştır.²⁷

Halkçılık ilkesinin, hilafetçilik karşıtlığından, Marksçılık karşıtlığına kadar uzanan "ideolojik" niteliği, "devletçilik" uygulaması adı altında "liberal devlet" karşıtlığını da kapsar. Tam bu noktada Halkçılığın Ulusçuluk ile bütünleşmesi olayı da ortaya çıkıyor. Marksçılığı yadsıyan, fakat kapitalizmi de kabul etmeyen Cumhuriyet kadroları, sığınağı Halkçılık ve Devletçilikte bulmuşlardır. Bu, yine M. Kemal Atatürk'ün görüşlerinden kaynaklanan bir çözümdü. Çünkü Mustafa Kemal, bizzat kendisi Halkçılık ile ulusal bir ekonomiyi özdeşleştirmişti. Böylece, Halkçılık, Ulusçuluk ve Devletçilikle birlikte yeni devletin toplumsal-ekonomik politikasını oluşturuyordu.²⁸

Halkçılık, başlangıçta Halk Partisi'nin kabul ettiği üç ana ilkeden biridir. (diğer ikisi Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik idi) Bu ilkeye göre millet, sosyal sınıflardan değil, çeşitli meslek gruplarına mensup olan fertlerden

²⁵ Genkur.Bşk.lığı; **Türk Tarihi ve ATATÜRK**; 50 nci Yıl Yayını,s.309.

²⁶ İnan; **A.g.e.**,s.424.

²⁷ Kongar; **A.g.e.**,s.312.

²⁸ Kongar; **A.g.e.**,s.314.

ATATÜRK VE HALKÇILIK

meydana gelmiştir.²⁹ Atatürk'ün bu konudaki görüşü “Türkiye Cumhuriyeti halkının ayrı ayrı ve birbirine karşı sınıflardan oluşmadığı fakat gerek kişisel gerek sosyal hayat içinde iş bölümü itibarıyla Türk halkını değişik hizmetlere ayrılmış bir toplum görmek gerektiği” şeklindedir. Yukarıdaki bu temel esas yine Atatürk tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

“Türkiye Cumhuriyeti halkını; ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil ve fakat kişisel ve sosyal hayat içinde iş bölümü itibarıyla çeşitli mesleklere ayrılmış bir toplum olarak görmek, esas prensiplerimizdendir. Türk toplumunu oluşturan başlıca çalışma grupları şunlardır: Çiftçiler, Küçük sanat sahibi ve esnaf, Amele ve İşçi, Serbest meslek sahipleri, Sanayiciler, Tüccarlar, Memurlar. Bunların her birinin çalışması, diğerlerinin ve tüm toplumun hayat ve mutluluğu için zorunludur. Bu duruma göre, amaç, sınıf mücadelesi yerine sosyal düzen ve dayanışmayı sağlamak ve birbirine zarar vermeyecek (ters düşmeyecek, bozmayacak) şekilde uyum sağlamaktır. Çıkarlar, kabiliyet, beceri ve çalışma derecesiyle uyumlu olur.”³⁰

Atatürk Halkçılığı her şeyden önce, ulusun sosyal ve temel varlığı olan halkın, emellerine, haklarına ve bütün bunları içeren iradesine saygı göstermek noktasından başlamakta ve halkın eğilimlerini, haklarını, yararlarını gözetme noktasında düğümlenmektedir.³¹

Atatürkçülük'te Türk halkının kanun önünde eşitliği benimsenmekle birlikte, sorumluluğu da belirlenmiştir. Bu sorumluluk çalışmaktır. Atatürk, kişilerin çalışmaması halinde toplumun yaşamasını ve varlığını tehlikede görür. Halkçılık ilkesine göre, Türkiye’de sosyal düzen kişinin çalışmasına dayanılarak korunabilir ve sürdürülebilir. Atatürk; “Ne olduğumuzu bilelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Bundan dolayı her birimizin hakkı vardır, yetkisi vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmaktan uzak geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuz içerisinde yeri yoktur, hakkı yoktur! O halde... Halkçılık, toplum düzenini, çalışmaya, hukuka dayandırmak isteyen bir toplum sistemidir.” diyerek Halkçılık ve çalışmanın doğrudan ilişkisini açıkça ortaya koymuştur.³²

Atatürk, çalışan halkın devletine “Halk Devleti” der.

Bu halk devletindeki kişilerin de çalışarak düşünür bir duruma gelmesini ister. Çalışmanın, kişileri düşünen bir varlık haline getirecek nitelikte olmasını söyler. Demokrasinin korunması ve sürdürülmesi için, bu şartın gerçekleştirilmesini ister. Atatürk'ün bu konudaki sözleri şöyledir: “İşe köyden ve mahalleden ve mahalle halkından yani kişiden başlıyoruz. Kişiler düşünür olmadıkça, hangi haklara sahip olduğunu anlamadıkça, kitleler istenilen yöne, herkes tarafından iyi ve kötü yönleri yöneltilebilirler. Kendini kurtarabilmek için her kişinin geleceği ile bizzat ilgilenmesi lazımdır. Aşağıdan yukarıya, temelden çatıya doğru yükselen böyle bir kurum elbette sağlam olur, şüphe yok, her işin başlangıcında aşağıdan yukarıya doğru olmaktan ziyade yukardan aşağıya olması zorluğu vardır. Birincisinin meydana gelmesi halinde bütün insanlık için amaca ulaşmak kolaylaşmış olurdu. Böyle olmanın pratik ve maddi imkânı henüz bulunamadığından, bazı teşebbüs sahipleri, milletlere verilmesi gereken yönün verilmesinde öncülükte bulunuyor. Bu suretle yukarıdan aşağıya şekillendirilebilir. Biz memleketimiz dahilindeki seyahatlerimizde elbette birinci şekilde başlamış olan milli teşkilatımızın hakiki başlangıcı, kişiye kadar indiğini ve oradan tekrar yukarıya doğru gerçek şekillenmenin başladığını büyük memnunlukla gördük. Bununla beraber tam anlamıyla olgunlaşma derecesine ulaşıldığını iddia edemeyiz. Bunun için özel suretle aşağıdan yukarıya tekrar bir şekillenmenin oluşması amacına özel suretle mesai harcamamız milli ve vatani bir vazife olarak kabul edilmelidir.”³³

Atatürk, kişilerin, her konuda düşünür olması ve kendi hakkına sahip olması esasına her zaman değinir, bu nedenle halkçılık anlayışında halkın siyasi yeteneklerinin gelişmesi ve bu yönden halkın siyasi eğitiminin kendilerini halkın üstünde görenlere ve böyle bir davranışta bulunacaklara karşı en güçlü önlem olarak milli müesseseler kurulmasını, bu milli müesseselerin kurulabilmesi için de halka siyasi terbiye verilmesini önerir. Bunu, demokrasiyi koruyan temel taşlardan biri sayar.

Atatürk, kendilerini halkın üstünde görenlere karşı “Bir kişi olarak ve tekrar millet tarafından seçilirsem, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde üye sıfatı ile çalışmayı vazife olarak kabul ediyorum. Ne ben ve ne siz, şahıslarımız üzerinde durumlar yaratmaya kalkışmayalım. Biz hepimiz o şekilde çalışalım ki, kuracağımız şey, milli bir müessese olsun. Bu da millete siyasi terbiye vermekle olur.” diyerek siyasi terbiyenin önemini vurgulamıştır. Bir iş, eğer millet anlar ve uygularsa, milli amaçlara önemli katkısı olursa, milli olur.³⁴

³³ Genkur.Bşk.lığı; ATATÜRKÇÜLÜK, Atatürkçü Düşünce...,s.41.

³⁴ A.g.e.,s.42.

²⁹ Kemal H.Karpat; **Türk Demokrasi Tarihi**, Afa Yayınları,İst.,1996,s.251.

³⁰ Genkur.Bşk.lığı; ATATÜRKÇÜLÜK, Atatürkçü Düşünce Sistemi, ME Basımevi, İst.,1984,s.43

³¹ Hüseyin Cevizoğlu; **Atatürkçü Düşünce ve Sonuçları**, KK.Güçlendirme Vakfı Yayınları, Ank.1982,s.44.

³² Genkur.Bşk.lığı; ATATÜRKÇÜLÜK, Atatürkçü Düşünce...,s.41.

Atatürk'e göre, Büyük Mücadele'yi kazanmanın tek şartı vardı: Savaşı halka indirmek, onu dava için kazanmak. Bu da ancak tek yolla gerçekleşebilirdi. Millet egemenliğine dayalı yeni bir devlet kurarak. İşte TBMM doğrudan doğruya halka dayanmış, halkın mutluluğunu kendine hedef almıştır. 18 Eylül 1920 tarihli ünlü bildirisinde TBMM şöyle diyordu: "Halkın hep içinde bulunduğu sefaletin sebeplerini kaldırarak, yerine refah ve mutluluk getirmek Meclis'in en baş amacıdır". Böylece TBMM, halkın içinden çıktığı bilincine varmıştır.³⁵

Atatürk'ün "Halkçılık" Adına Yaptıkları

Atatürk, TBMM'ye Eylül 1920'de yeni Anayasa tasarısının gerekçesi olarak sunduğu programda, "TBMM hükümetinin gayesinin, halka dayanan bir hükümet kurmak, halkı emperyalist düşmanlardan kurtarmak, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanan bir yönetim düzeni gerçekleştirmek olduğunu" ifade etmekteydi. Bu, o günün tarihsel koşullarının derin izlerini taşıyan Halkçılık Programı idi. Bu programda ifade edilen halkçılık, ulusal kurtuluş döneminin anayasası olan 1921 Anayasası'nın 1. Maddesinde egemenliğin kaynağının halk olduğunu açıklayan bir anayasa prensibi niteliğini almıştır. Çünkü bu madde "Hakimiyet, kayıtsız şartsız millettir. İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanır" demektedir.³⁶

CHP'nin programına ve hatta Türk Anayasası'na geçen, Mustafa Kemal'in halkçılığı boş bir laf olmaktan uzaktı. Pekiyi bilinen siyasal ve kültürel anlamlarından başka, Cumhuriyet Hükümeti'nin birçok tedbirlerinde ifadesini bulan bazı iktisadi ve daha fazla olarak, sosyal fikirleri de belirliyordu.³⁷

Mustafa Kemal, 17 Şubat 1923'te İzmir'de Türkiye İktisat Kongresi'ni topladı. Bu kongrede, tüccarlar, çiftçiler, sanatkârlar ve işçiler temsil edilmiş ve ayrı ayrı gruplar halinde toplanmışlardı. Fakat sınıf savaşı ideolojilerinin Mustafa Kemal tarafından açık konuşmasında açıkça reddi, kongrenin ve gerçekte birçok yıllar Kemalist Devlet'in, sosyal ve iktisadi ideolojilerinin anahtar rotasını tespit etti.

1920'li yıllarda tarım reformu alanında iki büyük yola başvuruldu: İlki, 17 Şubat 1925 günlü bir kanunla Aşar Vergisi kaldırıldı. Aşar vergisi, devlet gelirlerinin büyük bir bölümünü sağlıyor, fakat köylü üzerinde ağır bir yük teşkil ediyordu. Aşar vergisinin kaldırılmasıyla

bu kez tekel maddeleri devlet gelirinin ana kaynağı haline geldi ve devleti besleyen ana yük, böylece, köylülerden, tekel maddelerinin başlıca alıcıları olan toprak sahiplerine ve şehir halkına aktarıldı.³⁸

Cumhuriyet'in giriştiği diğer büyük reform, toprak mülkiyeti alanında idi. 1926'da İsviçre Medeni Kanunu'nun kabulü, toprak tasarrufu sistemini birleştirip modernleştirdi ve böylece ülkede kalan feodalizm izlerine kanunen son verildi. 1927 ve 1929'da toprak dağıtımı hakkında kanunlar kabul edildi ve topraksız köylülere toprak dağıtıldı.³⁹

Sonuç

Atatürk'ün gösterdiği amaçlar içinde lider ilke elbette ki halkçılık ilkesidir. Halkla beraber iş yapmış, halkla beraber mücadeleye atılmış bir insanın, halkın dışında, halka karşı olanlarla birlik olmasına imkân yoktur.⁴⁰

Atatürk, halkçılığa verdiği önemi, kurduğu partiye isim yapmakla göstermiştir.⁴¹ Atatürk, "halk idaresi" ni Anayasa'nın "Hâkimiyet kayıtsız şartsız millettir" kuralında açık ve seçik olarak formüle etmiştir.⁴²

Atatürk; "Demokrasi (Halkçılık) esasına dayalı hükümetlerde, egemenlik, halka, halkın çoğunluğuna aittir. Demokrasi prensibi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu şekilde, demokrasi prensibi, siyasi kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve yasallığına temas etmektir" diyerek, demokrasinin halkçılığın bir sonucu olduğunu vurgulamıştır.⁴³

Halkçılık, Cumhuriyetçiliğin doğal bir sonucudur. Cumhuriyet, halkın kendi yöneticilerini kendi içinden seçmesidir. Böylece Cumhuriyet rejimi, bir halk rejimi olmaktadır.⁴⁴

³⁸ Lewis; A.g.e.,s.461.

³⁹ Lewis; A.g.e.,s.462.

⁴⁰ Cahit Tanyol; Atatürk ve Halkçılık,s.6.

⁴¹ Genkur.Bşk.lığı; Türk Tarihi ve ATATÜRKÇÜLÜK, s.310.

⁴² Tanyol;A.g.e.,s.6.

⁴³ Genkur.Bşk.lığı; Atatürkçü Düşünce Sistemi,s.38.

⁴⁴ Ahmet Mumcu; TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, ME.Basımevi, İst.,1983,s.261.

³⁵ Ahmet Mumcu; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi; Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1992,s.145.

³⁶ Genkur.Bşk.lığı; Türk Tarihi ve ATATÜRKÇÜLÜK, s.311.

³⁷ Bernard Lewis; A.g.e., s.459.

MİLLÎ İRADE'YE "SOPA" DARBESİ: 1912 SOPALI SEÇİMLERİ

Barış ATAGÜN

1876 yılında Kanun-i esasinin kabul edilmesiyle başlayan Parlamenter sistemin uygulanmaya başlamasından bu yana, geçmişimizde gerek Osmanlı döneminde gerek Cumhuriyet döneminde iktidar ve muhalefet partileri arasında zaman zaman ciddi siyasi kavgalar yaşanmıştır. Bu kavgaların altında yatan en önemli nedenlerden biri gücü elinde tutan iktidar partisinin, muhalefeti susturma çabasıdır. Yüzyıllarca süren monarşiden sonra meşrutiyete geçişte demokrasinin doğum sancıları olarak niteleyebileceğimiz siyasi kavgaların yaşanması, partilerin birbirini yok etmeye çalışması normaldir. Bu kavgaların en önemlilerinden biri, belki de en meşhuru tarihe "sopalı seçim" olarak geçen 1912 genel seçimleridir.

Sopalı seçimlere geçmeden önce dönemin şartlarını ve siyasi havasını anlatmakta fayda var. Çünkü tarihi olayları değerlendirirken dönemin siyasi, sosyal, ekonomik şartlarını da unutmamak gerekir. Bir olayın yaşanmasının nedenleri dönemin şartlarına bağlıdır. Sopalı seçimlerde kendi döneminin şartlarının bir sonucudur.

1908 yılı Türk tarihi açısından dönüm noktalarından biridir. 32 yıl aradan sonra parlamento yeniden açılmış ve istibdat devri sona ermiştir. İttihat ve Terakki'nin büyük çabası sayesinde Sultan Abdülhamid, baskılara daha fazla dayanamayarak meşrutiyeti ilan etmek zorunda kalmıştır. Sokaklarda hürriyet sloganları atılmakta, millet tam olarak ne olduğunu bile bilmediği meşrutiyetin ilanını kutlamaktadır.

17 Aralık 1908 tarihinde Meclis-i Mebusan coşkuyla bir törenle yeniden açıldı. Meclisin neredeyse tamamı İttihat ve Terakki partisinin vekillerinden meydana geliyordu. Bu sonuçta İttihat ve Terakki Partisinin rolü büyüktür. Halkın çoğunun Hürriyet kahramanları olarak gördüğü İttihatçılar, seçimlerde halktan büyük destek görerek mecliste ezici bir çoğunluğa sahip oldular.

İttihat ve Terakki partisi, iktidara geldikten sonra

hürriyet adına adımlar atmaya başladı. Gazeteler özgür yayın yapmaya başladı. Sivil toplum kuruluşları kuruldu. Kadınlar, kendilerini daha özgürce ifade edebilecekleri bir ortam buldular ve haklarını savundular. 31 Mart gerici ayaklanması sonrası hürriyet yolunda adımlar daha da hızlandı. Muhalefet partilerinin kurulmasıyla siyasette tek seslilik ortadan kalktı.

Ancak bu çok seslilik kısa süre sonra iktidar kavgalarının başlamasına neden oldu. Hürriyet sloganıyla dağlara çıkıp Sultan II. Abdülhamid'e Meşrutiyeti kabul ettiren İttihat ve Terakki, artık rakipsiz değildi. Muhalefet partileri yavaş yavaş sesini yükselterek iktidara talip olduklarını göstermeye başlamışlardı.

Muhalefet partileri, seslerini duyurmaya başlasalar da hiçbir İttihat ve Terakki partisiyle yarışacak güçte değildi. Çünkü İttihat ve Terakki partisi, Meşrutiyeti ilan ettiren partiydi ve bu yüzden diğer partilerden çok daha öndeydi. Siyasi olarak bir geçmişi vardı. Ülkenin en etkili komutanları İttihatçıydı. Böyle güçlü bir iktidara karşı muhalefetin tek çatı altında toplanmadan mücadele etmesi imkânsızdı.⁽¹⁾ Bu durumun farkında olan muhalefet partileri, 1911 yılında yasama yılının açılışından sonra birleşmek için müzakereler yaptılar ve 21 Kasım 1911 tarihinde Hürriyet ve İtilaf partisi kuruldu.⁽²⁾

Hürriyet ve İtilaf partisi, ilk başlarda İttihatçılar tarafından fazla ciddiye alınmayarak küçümsendi. Çünkü muhalefetin tek çatı altında toplansa bile kendilerine rakip olabileceğini düşünmüyorlardı. Ancak kısa süre sonra yapılan seçimler, İttihatçıların, Hürriyet ve İtilaf partisini küçümsemekle ne kadar büyük bir hata yaptığını gösterdi. 11 Aralık 1911 tarihinde İstanbul'da yapılan ara seçimi 1 oy farkla Hürriyet ve İtilaf partisi kazandı.⁽³⁾ Sonuç, İttihatçılar için hezimetti. İmparatorluğun başkentinde seçimleri kaybetmişlerdi. Bundan böyle Hürriyet ve İtilaf partisini ciddiye almak zorundaydılar. ⁽⁴⁾

İttihat ve Terakki Partisi, başkentte yaşadığı seçim yenilgisinden sonra erken seçime gitmek istedi. Oysa genel seçimlere daha 6 ay vardı. Erken seçim gerçekleştirmek için de gerekli bir nedeni yoktu ama İttihatçıların amacı başkaydı.⁽⁵⁾ Hürriyet ve İtilaf partisine genel seçimlere hazırlanma fırsatı vermeden baskın

1 Rıza Nur, Hürriyet ve İtilaf Fırkası Nasıl Doğdu, Nasıl Öldü? İstanbul 1335, s.8-9.

2 Ali Birinci, Hürriyet ve İtilaf Fırkası, II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar, İstanbul, Dergâh Yay. 1990.

3 Kenan Olgun, 1908-1912 Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının Faaliyetleri ve Demokrasi Tarihimizdeki Yeri, Ankara, ATAM Yay. 2008, s.390-392

4 Kemal Zeki Gençosman, "I. Meşrutiyetten Günümüze 23 Seçim Siyasi Partiler", Dünya, Sayı:10158 (18 Kasım 1980), s.6.

5 Olgun, a.g.e. s.394

bir seçim gerçekleştirmek istiyorlardı. Böylece hem ara seçimlerde yaşadıkları yenilgiyi unutturacaklardı. Hem de iktidarı Hürriyet ve İtilaf partisine bırakmayacaklardı. Ancak önlerinde bir engel vardı. Erken seçim için önce meclis feshedilmeliydi.

II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında Kanun-i Esasî'de yapılan en önemli değişikliklerden biri meclisin feshi yetkisinin padişahın elinden alınmasıdır. Anayasanın 35. maddesinde yapılan değişiklikle meclisin feshi Ayan Meclisinin onayıyla mümkündür. Ayan Meclisi onaylamadan padişah meclisi feshedemezdi.

İttihatçılar, 1909 yılında değiştirilen fesih yetkisini tekrar 1876 anayasasına döndürmek, meclisin fesih yetkisini padişaha vermek istediler. Çünkü meclisi feshetmek için üçte iki çoğunluğa sahip değildiler. Bu yüzden meclisi feshedip erken seçim kararı alamıyorlardı. Eğer fesih yetkisi tekrar padişaha geçerse istediklerini çok kolay elde edebilirlerdi. Padişah V. Mehmed Reşad, tamamen İttihatçıların kontrolünde güçsüz iradesiz bir padişahı.

Meşrutiyeti padişaha kabul ettiren İttihatçılar, şimdi kendilerinin getirdiği anayasayı tekrar eski haline getirmek istiyorlardı. Meclisin fesih yetkisini padişaha veren yasa teklifini meclise sundular ve kavgayla gürültüyle kanunu meclisten geçirdiler. Hürriyet ve İtilafçılar, İttihatçıların bu dayatması karşısında hükümeti askeri bir darbeyle devirmeyi düşündüler ama İttihatçıların aldığı tedbirler sayesinde darbe girişimi düşünceden öteye gidemedi. (6)

Hürriyet ve İtilafçıların darbe planları sonrasında Sait Paşa hükümeti istifa etti. Ertesi gün yeni hükümeti yine Sait Paşa kurdu. Sait Paşa, hükümetin fesih teklifinin mecliste ısrarla reddedilmesi üzerine ülkede kaos olduğunu bahane ederek padişaha başvurdu ve padişah, Ayan Meclisinin onayıyla meclisi feshetme kararı aldı. İttihat ve Terakki, dolaylı yoldan da olsa amacına ulaşmış, meclis feshedilmişti. (7)

Seçimler, 1912 yılının Ocak ve Mart ayları arasında yapıldı. Seçimlerin uzun sürmesinin nedeni iki dereceli seçim sisteminin uygulanmasıdır. Kanuna göre ilk turda birinci seçmenler, mebusları seçecek olan ikinci seçmenleri seçiyordu. 500 birinci seçmenin oyuyla 1 ikinci seçmen seçiliyordu ve Anayasa'nın 65. maddesine göre her 50. 000 erkek nüfusa 1 mebus seçilme hakkı kazanıyordu. (8)

Seçim propagandalarında her iki parti de dini siyasete alet etti. İttihatçılara göre Hürriyet ve İtilaf partisi, soyu sopu bilinmeyen, kökü Avrupa'da olan dış mihrakların taşeronları olan kişilerden meydana

geliyordu. Eğer seçimleri Hürriyet ve İtilafçılar kazanırsa milleti dinsizleştireceğini söylediler. Hürriyet ve İtilafçıların propagandaları da İttihatçılardan farklı değildi. Hürriyet ve İtilaf partisine göre de İttihatçılar iktidara gelirse orucu ve namazı yasaklayacaklardı. Bu saçma iddiayı da şöyle saçma bir cümleyle savundular.

"İttihatçılar, anayasanın 35. maddesini değiştirmek istediler. 35 demek, 30 oruç, artı 5 vakit namaz demektir. Bunlar orucu ve namazı kaldırmak istiyorlar"

Şimdi bize komik gelen bu cümle, o günlerde ciddi ciddi söylendi ve halk, bu saçma dinci propagandalara itibar etti. Kısacası her iki parti de halkın oyunu almak için dini siyasete alet etmekten çekinmediler.

1912 seçimlerinin tarihe "sopalı seçim" olarak geçmesinin nedeni İttihat ve Terakki partisinden seçim öncesi, muhalifleri sopayla döve döve susturmaya çalışmasıdır. İktidar olmanın verdiği güçle muhalefeti susturmak için her yolu denediler. Örneğin İttihat ve Terakki muhalifi Rıza Tevfik, Büyükkada'da verdiği konferansı gerekli makamlara bildirmediği bahanesiyle 25 gün hapis cezasına çarptırıldı ve konferansa katılanlar sopayla dövülerek dağıtıldı. (9)

Muhalefeti sopayla susturma zorbalığında hayatını kaybeden de oldu. Bu kişi Mustafa Nuri Beydi. Hürriyet ve İtilaf partisi tarafından Siroz adacığında şube açması için gönderilen Mustafa Nuri Bey, İttihatçılar tarafından linç edilerek öldürüldü. İttihatçıların şiddeti seçim zamanı da devam etti. Birçok Hürriyet ve İtilafçı'nın dövülerek oy kullanması engellendi.

İttihatçıların seçimlerde muhalefeti susturmak için kullandığı tek yöntem fiziki şiddet değildi. İktidarın tüm imkânlarını kullanıp valilikler ve kaymakamlıklara İttihatçı yandaşlar atandı. Orduda rütbeli komutanlar, İttihat ve Terakki adına propaganda yaptı. Askerler, sokaklarda "yaşasın Cemiyet" sloganı attı. Devletin sivil ve askeri tüm kurumları İttihat ve Terakki adına çalıştı.

Sonuçta, seçimleri baskıyla, korkuyla, şiddetle İttihat ve Terakki partisi kazandı. Ancak zorbalıkla kazanılan iktidarın ömrü uzun sürmedi ve hükümet, 5 Ağustos 1912 tarihinde feshedildi. Sonra... Sonrası malum. Önce Balkanları kaybettik, sonra 1. Dünya Savaşı sonunda bağımsızlık savaşı vermek zorunda kaldık. İttihatçıların şiddetle kurdukları iktidarın bedelini her zamanki gibi yine Türk milleti ödedi ve 1912 seçimleri tarihe sopalı seçim olarak geçti. Aradan 100 yıldan fazla zaman geçmesine rağmen böyle anılır.

6 Olgun, a.g.e. s.430

7 Olgun, a.g.e. s.392-440.

8 Olgun, a.g.e. s.56-61.

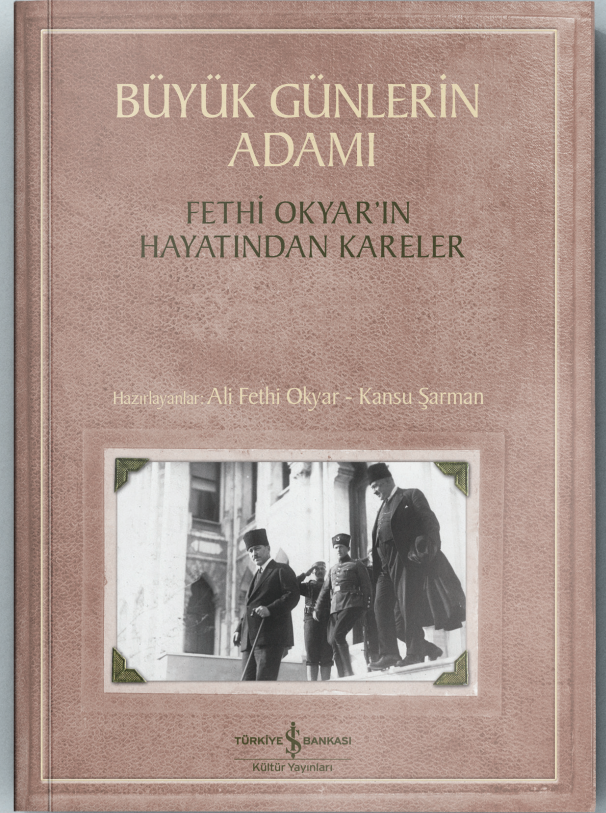
9 Teminat, 21 Şubat 1912 s.1

İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDAN BELGESEL NİTELİĞİNDE İKİ YENİ ESER

Yüz Yıl Sonra Savaşan Çizgiler
İzzeddin Çalışlar, Mesut Yaşar Tufan
216 s, renkli, 28 TL

Büyük Günlerin Adamı
Haz. Ali Fethi Okyar, Kansu Şarman
168 s, 26 TL

Ankara-Bahçelievler

kitabevimiz açıldı.

Yukarı Bahçelievler Mah. Askabat
Cad. No:15 Cankaya / Ankara
Tel: (0312) 222 63 38

Kitabevlerimiz: İstanbul - Kadıköy, Tel: (0216) 348 97 84 Eminönü - Müze, Tel: (0212) 511 13 37 Caddebostan, Tel: (0216) 386 65 62
Beşiktaş, Tel: (0212) 258 77 43 Bakırköy, Tel: (0212) 571 20 32 Nişantaşı, Tel: (0212) 234 80 71 Taksim, Tel: (0212) 238 08 37
Ankara - Yenisehir, Tel: (0312) 430 33 66 Tunali Hilmi, Tel: (0312) 324 10 73 • İzmir - Karşıyaka, Tel: (0232) 364 71 42
Diyarbakır - Ofis, Tel: (0412) 228 42 16 • Eskişehir - Tepebaşı, Tel: (0222) 220 49 13 • Konya - Selçuklu, Tel: (0332) 351 16 07
Kayseri - Melikgazi, Tel: (0352) 222 56 92 • Manisa, Tel: (0236) 231 69 24 • Mersin, Tel: (0324) 238 18 14
Samsun - Çiftlik, Tel: (0362) 233 38 30 • Trabzon Merkez, Tel: (0462) 326 98 39

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları
yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE BANKASI
Türkiye'nin Bankası

GEÇMİŞTEN BUGÜNE TÜRK GENÇLİĞİ (*)

Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY (**)

Ben Türk toplumunun ve Türk gençliğinin bugüne nasıl geldiğini, ulusumuzun eğitim ve kültür düzeyinin nasıl bir yol izlediğini tarihi perspektif içinde özetle belirtmek istiyorum.

Gençlik bir ulusun varlığının temel taşı, dinamik gücü ve geleceğinin güvencesidir. Bu özellikleriyle gençlik, bir ovayı sulayan ırmak gibidir. Eğer bu ırmağın akışı düzenlenir, kanallarla ovaya alınır, verimi artırır, toprak bol ürün verir, yararlı olur, ilgilenilmez, yön verilmez, kendi haline bırakılırsa taşkınlarla zararlı olur.

Avrupa'nın bugünkü ileri toplulukları 18.ve19. yüzyıllara dek uygarlık alanlarının bazı kollarında çok ilkel durumda iken, temizlik ve sağlık yöntemlerini bilmezlerken, dedelerimiz, günümüzden bin beş yüz yıl önceleri orta Asya'da, doğu ve batı Türkistan'da, daha sonraları da Anadolu'da çeşmeler, hamamlar,

* Bu Yazı; Türk Tarih Kurumu Basımevi – Ankara 1994, Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY'ın "Güncel Konular Üzerine Makaleler" kitabında, Sayfa 327-333'de yayımlanmıştır.

** 15 Mart 1917'de Isparta'nın Gelendost ilçesi Yenice köyünde doğdu. 1940 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Orta Çağlar Bölümünü bitirdikten sonra Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün yanında doktoraasını tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine 1950'de asistan oldu. Aynı fakültede 1952 yılında doçent, 1960 yılında profesör oldu. 1978 yılına kadar görev yaptığı İlahiyat Fakültesinde üç kez Dekanlığa seçildi. 1963 yılında Ankara Üniversitesi Rektör Vekilliğine atandı. 1978 yılında Selçuk Üniversitesi Tarih Bölümünü kurmak üzere Konya'ya davet edildi. 26 Aralık 1979 tarihinde Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne, 1981 yılında ise YÖK üyeliğine seçildi. 1955 yılında Tahran, 1964 yılında Strasbourg, 1966-1967 yıllarında New York'taki Columbia ve 1972 yılında da Aligarh Üniversitelerine misafir profesör olarak davet edildi.

Uluslararası Türk Sanatları Kongresinin 1975'ten -Kongre'nin Kültür Bakanlığına geçtiği- 1995 yılına kadar daimi başkanlığı; 1972'den itibaren Türk Tarih Kurumu asli üyeliği ve bir süre başkan vekilliği, Türk Felsefe Kurumu, Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği, Türkiye Kemalist Yazarlar Derneği, Türk Kooperatifçilik Kurumu ve Türk-Hindistan Kültür Derneğinin 1996 yılına kadar başkanlıklarını; Kemalist Ülkü Dergisi'nin Yazı İşleri Müdürlüğünü, 1977-1988 yılları arasında da UNESCO Türkiye Mili Komisyonu Yönetim Kurulu üyeliğini yaptı. Yirmi kadar kitabı ve yüzü aşkın bilimsel makalesi bulunan Prof. Dr. Neşet Çağatay, 2000 yılında vefat etti. Evli ve dört çocuk babası olan Çağatay, İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça bilmekteydi.

yollar, özel ve genel helalar, kervansaraylar, hanlar, konuk evleri yapmışlar, güzel şehirler kurmuşlardı.

Orta Asya ve Türkistan bölgelerindeki Türk devletleri, komşu devletlerin entrikaları ve milli birlik şuurunun kökleştirilememiş olmasından dolayı parçalandılar, yok olup gittiler.

XI. yüzyıl sonlarında Anadolu'ya yerleşerek burayı anavatan yapan Selçuklu Türkleri, bu uygarlık kurum ve kuruluşlarını burada da yaygınlaştırdılar. Ancak, bizi savaş alanlarında yenemeyen dış düşmanlar ve bunların yardımcıları çıkarıcı iç düşmanlar, türlü bahanelerle, zaten kör total gitmekte olan bilim kurumlarımızın düzeyini iyice düşürerek bağınazlıklar, hurafeler ve aldatmacalarla Türk halkını cahil bırakıp dinamizmini ve zekâsını kördettirler. Böylece de koca Osmanlı İmparatorluğunu hasta adam durumuna getirdiler.

Birinci dünya savaşı sonunda yenilen Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte Türklük şuurunun da öldüğünü sananlar Sevr Anlaşması ile, yenilgiye uğratıldıkları bu İmparatorluğun mirasını paylaştılar. Ulusunun kendine özgü hasletlerinin körlenmeyeceğini bilen eşsiz kahraman, dahi komutan, büyük devlet adamı koca Atatürk onların yurtseverlik ve gerçek milliyetçilik duygularını bileyerek onlara eski benliklerini kazandırdı; ama bu kolay olmadı yani bugünkü durumumuza kolay gelmedik, acı çekerek, gözyaşı ve kan dökerek geldik.

Bilindiği gibi Osmanlı devleti Türk halkından boynuna hizmet istemiş, askere gel demiş, vergi ver demiş ama ona hiçbir eğitim ve kültür hizmeti götürmemiştir. Ona, en doğal hakkı olan eğitilme olanağı verilmemiş, yüzyıllar boyu cahil bırakılmıştır.

XIX. yüzyılın ilk yarısı sonlarına kadar Osmanlı devleti, yurttaşın eğitilmesini kendi görevi saymamıştır. İlk kez büyük devlet adamı sultan ikinci Mahmut yönetimi (1808-1839) bu işi ele almış, mali olanaklar ölçüsünde ülkede okullar açmaya çalışmıştır. Ondan önce devlet, önemli görevlerde çalıştıracağı bürokratları sarayda açtığı Enderun Okulu'nda, subayları da yeniçerilerin alındığı Acemi Oğlanlar okulunda eğitiyordu. Buralara girebilmek için de ya devşirme yani yeniçeri yapmak üzere toplanan Hristiyan çocuğu ya da savaş tutsağı olmak yani Türk olmamak gerekiyordu. Türk gençlerine ise, bilimsellikten yoksun, teknik bilimlerin hiç birinin öğretilmediği medreseler kalıyordu. Öte yandan batı ülkeleri XIII. Yüzyıldan beri açtıkları yüksek düzeydeki bilimsel okullarda, fizikte, kimyada, coğrafyada, astronomide, kozmografyada değerli bilginler, mimarlar, kâşifler, mühendisler yetiştiriyor, onlar da yollar, köprüler, fabrikalar yapıyorlardı.

Dini olmayan bu tür üniversiteler arasında ön-

GEÇMİŞTEN BUGÜNE TÜRK GENÇLİĞİ

cülüğü XII. Yüzyıl başlarında kurulan Paris Üniversitesi çektii. Fransa'nın ardından İngiltere yürüdü. İngiltere'de 1133 yılında Oxford 1209 da Cambridge (Keymbrig) Üniversitesi açıldı. Almanya'da Heidelberg (Haydlberg) Üniversitesi 1385, Kiel Üniversitesi 1665 de kuruldu. İtalya'da yükseköğretimin tarihi çok daha geriye gider. İtalya'da ilk üniversite Bologna kentinde 1091 yılında açıldı.

Bu bilim yuvaları sayesinde önemli buluşlar birbirini izledi. 1440 yılında Almanya'nın Mainz şehrinde J. Gutenberg matbaayı, 1492 de Cenovalı Kristof Kolomb (1450-1506), Amerika kıtasını buldu. Hollandalı Gerard Kremer Mercator (1512-1594) 1530 yılında büyük Avrupa haritasını, 1541 de ise dünya haritasını yaptı. Polonyalı astronomi bilgini Kopernik (1473-1543) dünyanın güneş çevresinde döndüğünü ispatlayarak 1400 yıllık Batlamyos teorisini yıktı. Fransız bilgin deniş Papin (1647-1714) buhar gücünün mekanığe uygulanmasını buldu bu çok nemli buluşun, insanlık hizmetine sunduğu kolay, güçlü ve ucuz güç vapurların, trenlerin icadına yol açtı ama, bir zamanlar üç kıtada at oynatan, günümüzdeki yirmi yedi devlete hükmetmiş olan Osmanlı Türkleri hala olduğu yerde duruyor, batılılar kapsül, yivli tüfekleri, yeni balistik kuralları bulurken biz çakmak taşıyla tüfek ateşliyor, kaval namlular kullanıyorduk. Türk ulusu öteden beri yeniliklere, icatlara yabancı, beceriksiz ve yeteneksiz mi idi?... Hayır öyle değildi. O duruma düşürülmeleri, bugün de aynı yöntemleri uygulayan, savaş alanlarında bizi yenemeyen, kolumuzu bükemeyen, bizi kıskanan düşmanlarımızın içerideki yordakçılarıyla birleşip bizi, dindar-dinsiz, ilerici-gerici, alevi-sünni kürt, çerkes vb. gibi dini ve etnik gruplara ayırmak için türlü oyunlara başvurmaları sonunda olmuştur.

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu dinin gerçek anlamının ve amacının ileri ve mutlu bir toplum yaratmak olduğu bilindiği, bugünkü gibi yobazlığın, şekilciliğin ve gericiliğin bu din salıklarına zavallı duruma düşürmediği, doğudan batıdan yani eski Hind ve Yunan bilginlerinin değerli eserlerinin Arapçaya çevrildiği, bilime, tekniğe büyük önem verildiği zamanlarda Türk bilginleri, bir çok alanlarda kendilerini gösterdiler.

Bunlardan birkaçının, çarpıcı örnekler olarak gençlerimize tanıtmak istiyorum... İslam teolojisinin en önemli konularına ait eserlerin yazarları bile Türklerdi. Örneğin büyük hadisçi ve tarihçi, Buharalı Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail Buhari (810-869); büyük İslam kelmancısı ve filozofu Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazali (1058-1111), büyük bilgin Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed Tarhan b. Uzlugh Farabi (870-950; ibn-i Sina (980-1037); matematik, astronomi ve coğrafya bilgini

ve Abbasi halifesi Me'mun zamanında, iki boylam derecesi arasındaki uzaklığı ölçmek üzere Sina yarımadasının Sincar ovasına yollanan Ebu Abdullah Muhammed b. Musa el-Harezmi (ölümü 850 yılında), dünyanın güneş çevresinde döndüğünü, Polonyalı astronomi bilgini Mikolaj Kopernik'1473-1543) den beşyüz yıl önce bulan ve bu buluşunu arapça bir eserinde yazan Heratlı Ebu Reyhan Muhammed b. Ahmet el-Beyruni (973-1048) Türktür. Bu büyük Türk bilginleri listesini daha da uzatmak olasıdır ama ben burada kesiyorum.

Bugün olduğu gibi o zaman da, Türkleri bölerek, birbirine düşürerek güçsüzleştirmek isteyen iç ve dış düşmanlarımız, sonuca ulaşmak için en etkili silahın bir ulusu bilimden, teknikten yoksun bırakmak olduğunu bildiklerinden, önce medreselerdeki ders programlarının olabildiğince yalınlaşmasını sağladılar. Onlar, XII. Yüzyılda Türkler tarafından kurulduğu sıralardaki yüksek düzeyli bilimselliklerini koruyabilselerdi, durumun kendileri için kötü olabileceğini biliyorlardı.

Büyük Selçukluların kurdukları medreselerin yetiştirdiği bilginleri görenlerden, Bizans'ın bilgin devlet adamı Psellos Kostantinos, 1609 yılında şöyle söylüyordu: "Bağdatta kurulan Nizamiye medreselerinde doğan yıldızlar, bir gün Bizans'ın güneşini söndürebilirler".

Eğitimin, Türk ulusunun kendi diliyle değil, Arap diliyle olmasına, öğretmen ve öğrencilerin sadece erkeklerden oluşmasına, laboratuvar ve deney bulunmamasına karşın Türkler bu medreseleri, o zamanlar kendi yönetimleri altında bulunan İran'da ve Arap ülkelerinde açan büyük Selçuklular döneminde yobazlık, gericilik, kıskançlık olmadığından, Türk bilginleri yine de pek çok alanda değerli eserler verdiler.

Tabi medreselerdeki bilgi düzeyi sıfıra düşünce, Türkler, düşmanlarımızın istediği duruma düştüler. Bundan kurtulma yolunun, Türk ulusunun bilgi düzeyini yüceltmekte gören büyük Türk devlet adamı Ali Paşa(1815-1871) bu konuda şöyle söyler; "Milletimizin bilgi düzeyini gerekli dereceye çıkarmazsak, dayanamayıp çökeriz ve ne etsek, etrafımıza Çin duvarları gibi hisarlar çeksek yine bilgili milletler bizi yener, git gide her şey elimizden çıkar.

Biz Türkler, yüzyıllar boyu cahil kalmamız bir yan, birbirini izleyen sürekli savaşlar, yangınlar, salgın hastalıkla, su baskınları, depremler yüzünden harap ve bitkin hali düştük. Sadece 1877-1823 arasındaki kırk beş yıllık sürede 1877-1878 Osmanlı - Rus (93 harbi), Girid adası yüzünden çıkan Osmanlı-Yunan savaşı, 1911 Trablus Garp (Libya) savaşı, 1912-1913 birinci ve ikinci Balkan savaşları, 1914 birinci Cihan savaşı ve 1918-1923 İstiklal Savaşı olmak üzere yedi

büyük savaş yaptık.

Sadece Birinci Cihan savaşının, Yemen, Kanal (Süveyş Kanalı) Filistin, Irak, Kafkasya, Galiçya ve Çanakkale cephelerinde arım milyon gencimizi yitirdik. Bir o kadarı da sakat kaldı.

Birinci cihan savaşı sonunda Orta Anadolu dışındaki bütün Türk şehir ve köyleri işgal edildi. Bunun ardından Osmanlı Devletinin imzaladığı Sevr Barışı ile yurdumuzda hayali Rum ve Ermeni devletleri kuruldu.

Ulusunun yurtseverliğini, dayanaklığını, sıkıntılara katlanışını iyi bilen onlara inanan ve güvenen ulu önder Atatürk, onlarla el ele verip derme çatma silahlarla donatılmış ordunun başına geçerek yurdu düşmanlardan temizledi., 192329 Ekim günü Cumhuriyeti ilan etti.

O günlerde milli sınırlar içindeki Türk nüfusu on bir milyondur. İlk Nüfus sayımının yapıldığı 1927 de on üç buçuk milyon olduk. 1933 de yani Cumhuriyetin ilanının onuncu yılında on beş milyon olduk ve “ on yılda on beş milyon genç yarattık her yaşta “ diye marş düzdük.

1927’lerde nüfusumuzun okuryazar oranı yüzde beş kadardı. Bu oranı bu sayıya çıkaran da azınlıklardaki okuryazar sayısının yüksek oluşu idi; çünkü 1440’lı yıllarda icat edilip hemen Avrupalıların yararına sunulan matbaayı Türkiye’deki azınlıklar 50-60 yıl sonra Türkiye’ye getirmişler, bu etkin uygarlık aracı Müslüman Türkler için 1727 de yani azınlıklardan 230 yıl kadar sonra getirilebilmişti. Oysaki matbaanın icat edildiği yıllarda 21 yaşında İstanbul’u alan, İtalyan ressamı G.Bellini’yi İstanbul’a getirip resmini yaptıran koca Fatih Sultan Mehmet (yönetimi: 1431-1481) Osmanlı İmparatoru idi. Avrupa’daki okullaşma girişimlerini biliyordu. O da bu alanda bir şeyler yapabiliirdi.

Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda Türk köylerinde, hatta kasabaların çoğunda okul, yol, hastane ve ilaç yoktu. Sıtma hastalığı her yıl binlerce Türk yavrusunu alıp götürüyordu. Evlerde aydınlanma aracı çıra ve kandil idi. Fitilli gaz lambası bile yoktu çünkü lamba fitili ve şişesi dışarıdan geliyordu. Okuyup yazma aracı, arap harfleri denen, aslında arabin kendi malı olmayıp Fenikelilerden alınmış bulunan, Türk fonetiğine uymayan bir yazı kullanılıyordu. Hollanda’nın sömürgesi bulunan ve nüfus bakımından en büyük Müslüman ülke olan Endonezya, bizden iki yıl önce yani 1926 yılında, Azerbaycan 1925 yılında latin alfabesini kabul etti. Ulu önder Atatürk de latin kökenli, fonetiğimize uygun bir alfabe hazırlattı. Bugün kullandığımız bu alfabenin aynısını hiçbir ülke kullanmamaktadır. Biz o harfleri kendi dil özelliğimize göre biçimlendirdik. Bu fonetik ve kolay alfabe, ülkemizin okuryazar oranını, çok hızlı nüfus artışına rağmen kısa bir sürede yükseltti. Bu olumlu ve sevindi-

rici sonuçtan rahatsız olan kültür ve halk düşmanları hemen harekete geçip, kutsal Kur’an yazısı bırakılıp gâvur yazısı alındı diye propagandaya başladılar. Bunlar Kur’an’ın da Türkçeye çevrilemeyeceğini, Arapçanın Tanrı dili olduğunu söylüyorlardı. Tanrının dili olmaz. O, yazıda kullanmaz. Kuran’ın içeriği kutsaldır, yazıldığı yazı ve dil değil. Eğer kutsal kitapların yazıldığı yazı ve onlarda kullanılan dil kutsal olsaydı en kutsal dulun, bugün Yahudi devletinin resmi dili olan İbrancanın kutsal olması gerekirdi; çünkü ilk iki kutsal kitap Tevrat ve Zebur’un halka bildirdiği dil İbranice idi. İsa peygamberin ve birlikte yaşadığı Kudüs bölgesi halkının o zaman konuştuğu dil aramca olduğundan İse Peygamber, Tanrının kendisine vahyettiği yani kalbine doğurduğu buyrukları ve yasakları ümmetine aramca bildirdi. Öte yandan, biraz önce değindiğim gibi, latin kökenli alfabeyi bizden iki yıl önce (1926 da)alan 150 milyonluk müslüman ülke Endonezya bu yazıyı kullanır.75 milyonluk Pakistanın resmi dili İngilizcedir.; ayrıca belgali ve Urduca olmak üzere iki milli dili, siyasi ve edebi değerinde dört bölgesel dili (pencabi, peştü, beluci ve sindi) vardır. Bu diller ayrı alfabelerle yazılır. Habeş Müslümanları habeş alfabesiyle yazarlar. Afrikada 75-80 milyonluk Müslüman ülke olan Nijeryanın resmi dili İngilizcedir, bu nedenle latin kökenli alfabe kullanırlar. Bir anlaşma aracı olan yazının müslümanlıkla hristiyanlıkla ne ilgisi var.

Anadolu’da ilk lise 1885 de yani günümüzden yüz yıl önce Kastamonu da açıldı. Bunların sayısı Cumhuriyet dönemine kadar çok azdı. Bugün doğru olarak sanat ve meslek okullarına ağırlık verilmeye başlandı. İlkokulların eğitim süresi sekiz yıla çıkarılmaya çalışılıyor. Bence temel eğitim bu ilkokullardır. Buralarda eğitimin bir elden programlanması (tevhid-tedrisat) prensibine sıkı sıkıya uygun, öğrencinin hayatta işine yarayacak bilgiler verecek programlar uygulanmalı. Çünkü sağlıklı, yurdunun ve ulusunun çıkarlarını, yararlarını objektif olarak görebilen, sapık ve fanatik eylemlerin dışında kalabilen gençlik kalabilen gençlik yetiştirme işi ilkokuldan başlar. Aile yani anne-baba da çocuklarına düzgün yaşam ve uyumlu aile hayatıyla örnek olmalıdırlar. Bugün maalesef pek çok yerde şehir ve kasabalarda anneler komşularıyla konken ve benzeri gibi kâğıt oyunları, babalar kahvelerde tavla ve kâğıt oynamaktadırlar; çünkü eviyle işiyle ilgilenmesi, yararlı kitap, dergi ve gazete okuması adet değildir. Bizde okuma alışkanlığı, yararlı bir işle uğraşma alışkanlığı gelişmemiştir. Okuyan kişi, yeni yararlı, meraklı bilgiler, hüneler öğrenir, böylece de kötülük düşünmeye vakti olmaz. Analar, babalar, çocuklarının ders çalışmasına, bilgi öğrenmesine, davranışlarının iyi yönde gelişmesine yardımcı olmalılar. Onun boş zamanlarının değerlendirilmesinde mutlaka yanında olmalılar. Resim,

GEÇMİŞTEN BUGÜNE TÜRK GENÇLİĞİ

müzik, spor ve sanat dallarındaki yeteneğini ve becerisini yakından izleyip yönlendirmeliler. Gençler bu iyi alışkanlıkları kazanmazlarsa kulaktan dolma yanlış ve zararlı bilgiler onları yönetir. Bunlar çoğu kez dedikoduya dönüşür, kişiler hakkında edinilen yanlış bilgiler, yargılar, düşmanlıklara, kinlere yol açar, halkımızı düşman gruplara böler. Bugün aydın ve kültürlü bildiğimiz, yüksek makamlara erişmiş kişiler arasında bile okuma alışkanlığı maalesef azdır. Bu gibiler an sıkıntısından patlar ama güzel bir eser alıp okumaz., çünkü bu alışkanlığı edinmemiştir. Bu durumdaki bir kişi, zararlı ve kötü alışkanlıklara tutulacaktır. Böyle bir kişi mutluluk duyamaz, hep can sıkıntısı çeker. Köylerde ve kasabalarda da durum böyledir. Oralarda, memur, öğretmen ve çiftçi yurttaşların çoğu, işlerini bırakır bırakmaz, soluğu kahvelerde alırlar. Elden ele dolaşan kirlenmiş pis oyun kâğıtları, tavlalar onlar için eğlence aracı olur. Hele kış günlerinde kapı ve pencerelerde kapalı olduğundan kahvelerde pis hava ve sigara dumanı her açıdan felakete saçar. Buralarda oyunda kaybedenler, saatlerce oyun oynamaktan sinirleri bozulanlar, simitle karın doyurup normal gıda alamayanlar, ruh ve bedence zayıf düşerler bu gibiler evlerine geç döndükleri gibi eşlerine ve çocuklarına da kötü davranırlar yani, kadın kocasını, çocuk babasını çok az ve anormal koşullarda görür. Oysaki tarlası, bahçesi, dükkânı tezgâhı olanlar onlarla, bu gibi şeyleri olmayanlar, evlerinin, çocuklarının ihtiyaçlarıyla ve eksikleri ile uğraşsalar ya da tarih, coğrafya, ansiklopedi gibi kültür oluşturacak, iyi duygular geliştirecek eserler, edebi öykü ve romanlar okusalar, hem tatlı vakit geçirir, yararlı bilgi edinir hem de can sıkıntısından kurtulur, huzur ve mutluluk içinde yaşarlar.

Kendini oyun. Sağlığa zararlı, havasız ve pis yerlerde vakit geçirmeye kaptıranlar, çocuklarını ihmal ettikleri gibi, evlerin, bağlarına bahçelerine bakmazlar. Örneğin evinin kapısı, bacası, çatısı, duvarı haraptır onartmaz. Penceresinin camı kırılmıştır takırmaz eski bir yastık veya bez parçası sokarak idare eder. Helası berbatır ilgilenmez. Hele köylerimizin çoğunda bu hela işi yüz karasıdır. Kimilerinde hela bile yoktur. Karda kışta kadın erkek bu ihtiyacını evinin dışında, açıkta veya dört ağaç dikip çevresini eski çuvala kapatıp hela olarak kullandığı yerde giderir. Bunun kadar ilkel, yakışsız, utanç verici bir şey olamaz.

Kahvelerde oyun oynayan, meyhanelerde kafa çeken, komşuda konken oynayan anne de baba da, çocuklarının, dolayısıyla gençlerin çarpık ideolojilere, zararlı eylemlere kapılmalarından, esrar, morfin, kokain ve benzeri uyuşturuculara alışkanlıklarından sorumlu ve suçludurlar.

Anneler, babalar, tutum ve davranışlarıyla ülke ve ulus sorunlarına duyarlılıklarıyla her zaman çocukları-

na iyi örnek olmalı, iyi diyalog kurmalıdırlar. Sırf öğütlerle gençlik yönlendirilmez. Öğütlerle sonuç almaya çalışmak, bir sporcuya karada yüzme öğretmeye benzer.

Gençlere meslek seçmede de yardım etmeli. Sanata, ticarete ya da herhangi bir mesleğe girdikleri zaman çok dürüst davranmaları gereği öğretilmeli. Dürüst bir meslek sahibi her şeyden önce karşısındakine güven vermeli. Meslek veya sanatı ne olursa olsun hiç kimse aç kalmaz; ancak bizde bu konuda yanlış bir tutum vardır. Bugün dükkân veya benzeri tezgah açan kişi, bir iki ay içinde zengin olma hevesinde olup bu amacını gerçekleştirmek için de işinde ilk günden hileye, aldatmacaya başvurur. Tabii o zaman da başarılı olamaz. Meslek ve sanat, dürüstlük, sabır ve sebat ister.

Gençliğin yetişmesinde çevre de etkilidir ve önemi çoktur. Gencin okulda ya da meslekte, sanatta arkadaşlık ettiği kişilere dikkat edilmeli, kötü alışkanlıklardan, davranışlardan korunmalı. Bu konuda da en büyük görev anaya ve babaya ve yetişkin kardeşe, akrabaya, hatta komşuya düşer. Memleket gençleri hepimizindir, ulusundur. Zararlı alışkanlıklar çabuk elde edilir. Yararlılarının elde edilmesi zordur ve uzun süre ister. Gençliğin sorunlarına sabırla, tahammülle eğilinmeli, bunalımlarını, sorunlarını, onun yanında olarak, onunla arkadaşlık ederek çözümlenmeli, ona yakınlık kurarak yardımcı olunmalı. Sağlıklı bir toplum ancak böyle oluşur, gelişir.

Yeni doğan her çocuk, aileye yeni ve ağır yükümlülükler, sorumluluklar getirir. Çocuk yetiştirme işi iyi planlanır, iyi izlenirse, alınacak sonuçlar, aileye katılan bu çocuk aileyi güçlendirir ve mutlu eder. Eh ne yapalım Allah veriyor deyip plansız ve programsız çocuk yapılsa hele bunlarla yeterince ilgilenilmez, eğitime ve öğrenimin, iyi bir yurttaş olarak yetişmesine özen gösterilmezse, başıboş sokağa salıverilirse, kimlerle düşüp kalktığı kontrol edilmezse onlara, başkaları, yurdunun ve ulusunun kötülüğünü isteyen iç ve dış düşmanlar sahip çıkar, beyinlerini yıkar, topluma zararlı bir kişi yapar, Kötü alışkanlıklara, zehirli maddeler tutkularına yöneltir onları, hem aileye de topluma ters düşen problemli kişiler haline getirir.

Bütün bu sözlerim, yarın ana baba olacak gençler için de geçerlidir. Sevgili gençler, sizlere de birkaç cümle ile seslenmek isterim. Bilgili, yetenekli, becerikli ve dürüst olunuz, yararlı eserler okumayı alışkanlık haline getiriniz. Dedikodudan, gericilikten uzak durunuz. Kimse hakkında kin, nefret duygusu beslemeyiniz. Tüm insanları seviniz. Elinizden geldiğince yaşlıya, güçsüze yardım, iyilik ediniz. Cahil ve çıkarıcı kişilerin bölücü kışkırtmalarına aldanmayınız. Devlet yasalarına saygı gösteriniz... Tüm gençlerimize sevgiler sunar, başarılı ve mutlu yarınlar dilerim.

**ANITKABİR DERNEĞİ VE KARA HARP OKULU
1987 MEZUNLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ OKUL GEZİLERİ**

ETLİK MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

**ANITKABİR DERNEĞİ VE KARA HARP OKULU
1987 MEZUNLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ OKUL GEZİLERİ**

**AYŞE
ÖZBAĞI
ORTA
OKULU**

**DR. AHMET
KAZIM
MIHÇIOĞLU
İLKOKULU**

**ANITKABİR DERNEĞİ VE KARA HARP OKULU
1987 MEZUNLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ OKUL GEZİLERİ**

ŞEHİT HASAN GÜLHAN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

ATATÜRK MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

**ANITKABİR DERNEĞİ VE KARA HARP OKULU
1987 MEZUNLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ OKUL GEZİLERİ**

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

AYŞE ÖZBAĞI ORTA OKULU İKİNCİ GEZİ

OBJEKTİFE TAKILANLAR

Karaman Özel Eğitime Muhtaç Çocukları Koruma Derneği

OBJEKTİFE TAKILANLAR

Kara Harp
Okulu 1967 Yılı
Mezunları

OBJEKTİFE TAKILANLAR

Hacettepe
Üniversitesi
Tıp Fakültesi

MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

1. Genel Kurallar:

- A. Anıtkabir Dergisi üç ayda bir çıkarılmakta, 1000 adet basılmaktadır. Dergide Atatürk ile ilgili araştırma yazıları, makaleler ve şiirlere yer verilmektedir.
- B. Dergiye gönderilen yazılar, daha önce başka yerde yayımlanmamış olmalıdır.
- C. Yazılar, Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından incelenip yayımlanmaya değer görülürse yine aynı kurul tarafından belirlenecek zamanda yayımlanır. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.
- D. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur
- E. Yayın Kurulunca yazılarda içeriğin dışında bir düzeltmenin yapılması durumunda yazarın oluru alınır.
- F. Yazarlar kendilerini tanıtıcı bilgileri (unvan ve görev, kurum, haberleşme adresi, telefon ve belgegeçer numaraları, bir fotoğraf, e-posta adresi) yazılarıyla birlikte Anıtkabir Derneğine gönderirler.
- G. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 300 TL telif ücreti ödenir ve 5 adet dergi ücretsiz olarak gönderilir.

2. Dergide Yayımlanması İstenen Yazılarla İlgili Kurallar:

- A. Yazılar A-4 kâğıdının bir yüzüne ve 5 (Beş) sayfayı geçmeyecek şekilde, bilgisayar ortamında Microsoft Word programında yazılır; posta ya da elektronik posta ile gönderilir.
- B. Yazı karakteri arial, başlık 14 punto, metin 12 punto, dipnotlar 8 punto, fotoğraf ve şekiller JPEG formatında, çizelge yazıları 10 punto olarak yazılır.. Makalenin konusu ile ilgili varsa belge ve fotoğrafların asılları yazara geri verilmek üzere posta ile gönderilir.
- C. Metinde satır aralığı tek, paragraf başı boşlukları 0.5, dipnot başlangıçları 0.5 olarak düzenlenir.
- D. Makale içindeki ana başlıklar metnin yazıldığı puntoda, boşluk bırakılmadan, koyu ve küçük harflerle yazılır.
- E. Dipnotlar aynı sayfa altında verilir. Kitap ve makaleler dipnotlarda şu şekilde gösterilir;

(1) Kitap

Yazarın adı ve soyadı, kitabın adı (italik yazılmalıdır), varsa cilt numarası, varsa baskı numarası, basıldığı kent, basan kurum ya da basımevi / yayınevi, basıldığı tarih, sayfa numarası. (Ör. Falih Rıfkı Atay, Çankaya, İstanbul, Bateş Yayınları, 1980, s. 30.)

(2) Makale

- Yazarın adı ve soyadı, tırnak işaretleri içerisinde makalenin başlığı, makalenin yayımlandığı derginin adı (italik yazılmalıdır), büyük romen rakamlarıyla cilt numarası, dergi numarası, parantez içinde derginin tarihi, sayfa numarası. (Ör. Fuat Pekin, "Atatürk ve Lyautey", Belleten, C. XX, No. 80 (Ekim 1956), s. 634.)
- F. Sayfaların altında sayfa numaraları verilir.
- G. Kısaltma kullanılacaksa; metinde ilk geçtiği yerde ve bir kez olmak üzere kısaltmanın açık ve tam anlatımı yazılır ve kısaltma parantez içerisinde belirtilir. Ör. Türk Dil Kurumu (TDK).
- H. Yazar adı ve soyadı yazının ilk sayfasının sağ üst köşesine italik, koyu 12 punto ile yazılır ve yanına (*) işareti konulur, unvan ve görev yeri (*) işareti ile dipnotta belirtilir.

-oOo-

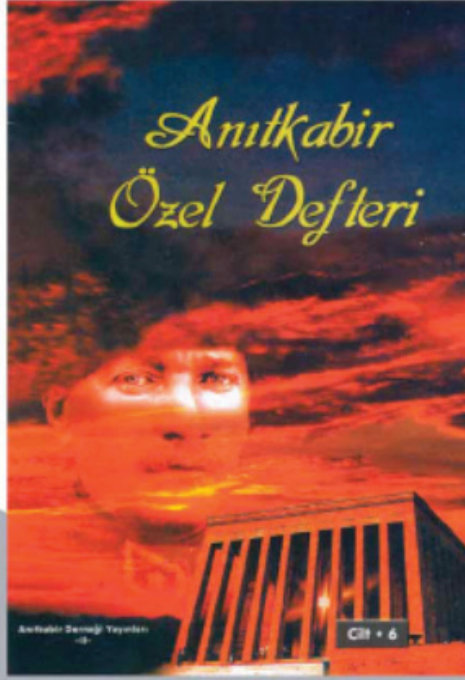

Anıtkabir Derneği
Yayınları

Atatürk'ün
Okuduğu
Kitaplar
24 Cilt

Anıtkabir
Özel Defteri
23 Cilt

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Yaklaşık iki yıl süren bir çalışma ile Atatürk'ün okuduğu 3.997 kitap tek tek incelenmiş, yabancı dilde olanlar Türkçeye çevrilmiştir. Bu çalışmada; Atatürk'ün çoğu kitabı önemli bir ders kitabı bilinciyle okuduğu, bazı satırların altlarını ve yanlarını çizdiği, çeşitli işaretler ve uyarılar koyduğu ve sayfa kenarlarına çeşitli notlar ve açıklamalar yazarak kendi görüşlerini belirttiği görülmüş ve bu bilgileri içeren her biri yaklaşık 500'er sayfalık 24 ciltten oluşan bir eser hazırlanmış ve istifadeye sunulmuştur.

Bu 24 Ciltlik Kitap setinin fiyatı 100 TL. sıdır.

ANITKABİR ÖZEL DEFTERİ

Yerli ve yabancı tüzel kişilerin resmi sıfatlarıyla Anıtkabir'e yaptıkları ziyaretlerde ANITKABİR Özel Defteri'ne yazdıkları duygu ve düşünceler, ATATÜRK' ün Türk ve Dünya insanları üzerinde yarattığı etkiyi görmemiz açısından önemlidir. Anıtkabir Derneği; özellikle araştırma yapan kişi ve kuruluşlara yardımcı olmak ve isteyen kişileri bilgilendirmek amacıyla 1953 ile 2001 yılları arasında Anıtkabir'de tutulmuş toplam 36 adet ÖZEL DEFTER' i toplam 23 Cilt olarak kitap haline getirmiştir. Bu çalışmada yabancı kişi ve heyetlere ait yazılar tercüme ettirilmiştir..

Bu 23 Ciltlik Kitap setinin fiyatı 150 TL. dır.

KİTAP SİPARİŞLERİ İÇİN BİLGİLER

Siparişler; telefonla, e-posta ile veya internet sitemizden ürün satın alma yöntemi ile verilebilmektedir.

Tel: 0 312 231 49 34

E-Posta: anitder@ttmail.com - Web: www.anitkabir.com.tr

Türkiye

opet'te fark var, temizlik var. ürünler de güzel. daha ne olsun?

yolculukta güvenilir ve güvenli gerçek duraklar.

opet ile kaliteli günleri yakala, hem yakitten hem zamandan tasarruf et.

opet istasyonlarından çok memnunuz. zaten ben opet'ten başka yerden yakıt almıyorum, çok teşekkürler opet.

opet'in kurumsal kimliğine, personelinin duyarlılığına sonsuz teşekkürler. özellikle istasyonda unuttuğumuz çantamızın bize ladesinde emeği geçenlere ayrıca teşekkürler. aklı kelden, yakıtı opet'ten alacağsın diyorum.

opet candır, gerisi yalandır.

yolculuğumuz boyunca

güvenerek

yolunu gözlendiğimiz yer.

gerçekten temizlik ve kalite açısından rakipsiz.
en bakımlı petrol istasyonları opet'in.
güler yüzle karşılıyorlar ve çok temiz, hijyenik.

çok beğeniyorum opet'i.

iyi ki varsınız,
en iyisi opet.

tebrik ederim opet. temiz tuvaletleriniz ile zaten takdir topluyorsunuz.

yıllardır motorin ve benzin alıyorum, ondan da memnunuz. bir de çocuklara trafik kurallarını öğretmek konusundaki çabanızdan ötürü teşekkür ederim. opet yolları kısaltıyor.

Türkiye temiz tuvaleti opet'ten öğrendi.

sadece temiz tuvalet projesi değil, örnek köy projesi,

yeşil yol projesi de vardır. gelibolu ve çanakkale şehitliğimize büyük projeler ile destek olmuştur.*

tuvalet denince opet.

20 senedir

opet'ten

başka yerden

yakıt almam.

her zaman

opet

yakıt kalitesinde de,

temizlikte de

1 numara

dedi.

Türkiye Müşterinin Sesi Araştırması'nda, akaryakıt sektöründe müşteri bağlılık seviyesi en yüksek marka Opet seçildi. Performans, kalite, hizmet denince Türkiye yine Opet dedi. Herkese sonsuz teşekkürler.

*Bu ilandaki müşteri yorumları, gerçek Opet müşterilerinin sosyal medya hesaplarından alınmıştır.

Koç

/Opet

/OpetTr

opet

TMS - Türkiye Müşterinin Sesi Araştırması, KalDer - Türkiye Kalite Derneği ve Ipsos Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. Ortak Girişimi tarafından yürütülmektedir. Araştırma Temmuz - Aralık 2015 döneminde, il sınırlaması olmadan, 18 yaş üzeri toplam 14.668 kişi ile başarılı görüşmeler üzerinden, telefonla anket yöntemiyle (CATI) yapılmıştır. Her sektör için 1.500 yanıt üzerinden tesadüf örnekleme ile raporlanmıştır. Opet, TMS 2015'te akaryakıt istasyonları markaları arasında birinci olmuştur.

